

HUMANITIES INSTITUTE  
Feruza Shermatova-Omerani, Ph.D.

## **KIÇAN** (1956) Şükürbek Beyşenaliev (1928–2000)

*Kaynakça:*

Beyşenaliev, Ş. (1978). *Tandalmalar: Povestter, testier baldar and ospurumdor uchun* [Külliyat: Çocuklar ve ergenler için novellalar ve öyküler]. Mektep.

### GENEL BILGI

*Yazar*

*Hayatı ve Eğitimi*

Şükürbek Beyşenaliev (1928–2000), Kırgız edebiyatının önemli yazarlarından, oyun yazarlarından ve toplum hayatında görev almış edebiyatçılardan biridir. Özellikle çocuk ve gençlik edebiyatına yaptığı katkılarla tanınır.

25 Ekim 1928'de, günümüzde Kırgızistan'ın Narın bölgesine bağlı Ak-Talaa ilçesinde bulunan Kurtka köyünde, çiftçi bir ailenin çocuğu olarak dünyaya gelmiştir. Çocukluk yılları II. Dünya Savaşı dönemine denk gelen Beyşenaliev, dönemin zorlu koşulları nedeniyle erken yaşta çalışma hayatına atılmıştır. 1943 yılında Narın'da öğretmen yetiştirmek amacıyla açılan altı aylık kursa katılmış ve ardından öğretmenlik yapmaya başlamıştır. Daha sonra bölgesindeki bir okulda öğretmen ve okul müdürü olarak görev almıştır. 1946 yılında Narın Pedagoji Okulunu dışarıdan sınav vererek tamamlamış, 1948 yılında Kırgız Devlet Üniversitesinin Filoloji Fakültesine girmiştir. Üniversiteden 1952 yılında mezun olmuştur. 1962–1964 yılları arasında Sovyetler Birliği Yazarlar Birliği bünyesindeki Yüksek Edebiyat Kursuna katılarak edebiyat alanındaki eğitimini ilerletmiştir.

*Meslek Hayatı ve Toplumsal Görevleri*

Beyşenaliev'in meslek hayatı öğretmenlik ve gazetecilikle başlamış, daha sonra bilimsel araştırma, yayıncılık ve edebiyat yönetimi gibi farklı alanlara uzanmıştır. 1941 yılında *Kolhozçu* gazetesinde muhabir olarak çalışmaya başlamış; makaleleri, denemeleri ve şiirleri zamanla çeşitli yayınlarda yer almıştır.

1952–1953 yıllarında Sovyetler Birliği Bilimler Akademisinin Kırgızistan şubesindeki Dil, Edebiyat ve Tarih Enstitüsünde araştırmacı olarak görev yapmıştır. 1953 yılında *Yaş Leninçi* (Genç Leninist) dergisinin editörlüğüne atanmış, 1954 yılında Kırgızistan gençlik teşkilatının merkez komitesinde sekreter olarak görev almıştır. 1956–1959 yılları arasında *Leninçil Yaş* (Leninist Gençlik) gazetesinin baş editörlüğünü yürütmüştür. Daha sonraki yıllarda *Ala-Too* dergisinin baş editörü olarak da çalışmıştır.

Beyşenaliev, Kırgızistan Yazarlar Birliğinde sekreterlik yapmış, ayrıca yabancı ülkelerle dostluk ve kültürel ilişkiler kurulmasını amaçlayan kuruluşlarda yöneticilik görevlerinde bulunmuştur. Yaklaşık 17 yıl boyunca bu alanda çalışmıştır. Kırgız Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti Yüksek Sovyetine milletvekili olarak da seçilmiştir. Çocuk ve gençlik edebiyatıyla ilgili kuruluşlarda görev alması, bu edebiyat alanının gelişimine verdiği önemi göstermektedir.

*Eserleri*

Beyşenaliev, roman, hikâye, çocuk kitabı ve tiyatro oyunu türlerinde eserler vermiştir. Yazarlığının temelinde Kırgız halkının yaşamı, toplumsal ilişkileri ve kültürel değerleri yer alır. Eserlerinde bireylerin

karşılaştığı güçlükleri, insan ilişkilerini ve toplum içindeki sorumlulukları ele alırken çocukların dünyasına da özel bir yer ayırmıştır.

1950 yılında *Çınıgı Dostuk* (Gerçek Dostluk) adlı eseriyle cumhuriyet çapındaki bir yarışmada birincilik ödülü kazanmıştır. 1957 yılında yayımlanan *Taalay Colu* (Mutluluğa Giden Yol) adlı romanı da bilinen eserleri arasındadır.

Yazarın diğer eserleri arasında *Ukuk* (Hak veya Hukuk), *Kordun Tukum* (Ezilenlerin Soy), *Soldat Mahabatı* (Bir Askerin Aşkı), *Danaker* (Barıştırmacı), *Urpaktar Ünü* (Kuşakların Sesi), *Dankka Caraşa Cük* (Şöhretin Yüğü), *Too Koynundagı Gül* (Dağların Arasındaki Çiçek), *Amanat* (Emanet) ve *Bolot Kalem* (Çelik Kalem) bulunmaktadır. *Bolot Kalem*, Kırgız şairi Togolok Moldo'nun yaşamını konu alan bir roman olarak tanımlanmaktadır. *Urpaktar Ünü* ise roman ve gazetecilik anlatımını bir araya getiren eserlerinden biridir.

### Çocuk Edebiyatına Katkıları

Beşenaliyev'in edebî kişiliğinde çocuk edebiyatı önemli bir yer tutar. Çocuklara yönelik eserlerinde hayvanlar, doğa, arkadaşlık ve insan davranışları üzerinden ilerleyen anlatılar oluşturmuştur. Çocukların anlayabileceği bir dil kullanırken onların ilgisini çekecek olaylara ve karakterlere yer vermiştir.

En tanınmış eserlerinden biri olan *Müyüzdüü Kozu* (Boynuzlu Kuzu), yazarın uluslararası düzeyde tanınmasına katkıda bulunmuştur. Bu eser, 1976 yılında Hans Christian Andersen adına verilen uluslararası onur diplomasına layık görülmüştür.

Yazarın çocuklara yönelik diğer eserleri arasında *Ak Taylak* (Beyaz Deve Yavrusu), *Kıçan, Tabışmakçı Çınara* (Çınara'nın Bilmeceleri), *Çabalekey* (Kırlangıç) ve *Amanat* (Emanet) yer almaktadır. Bu eserlerde çocukların ilgisini çeken konuların yanı sıra Kırgız toplumunun kültürel çevresi ve yaşam biçimi de yansıtılır. Beşenaliyev'in çocuk edebiyatındaki çalışmaları, Kırgız edebiyatının genç okuyuculara yönelik gelişiminde önemli bir yere sahiptir.

### Tiyatro Eserleri ve Çevirileri

Beşenaliyev yalnızca romancı ve hikâye yazarı değil, aynı zamanda oyun yazarıdır. *Uyadan Uçkandar*, *Boydoktor*, *Kıçan*, *Too Koynundagı Gül* (Dağların Arasındaki Çiçek), *Too Kanışası*, *Dos* (Dost), *Meyman* (Misafir), *Usta ve Şakirtler* (Usta ve Çıraklar), *Kayra Caşargan Ömür* (Yeniden Canlanan Hayat) ve *Bagınbas Akın* (Boyun Eğmeyen Şair) gibi oyunları tiyatrolarda sahnelenmiştir. Eserlerinin farklı türlerde yayımlanması, onun Kırgız edebiyatının çeşitli alanlarında üretken bir yazar olduğunu göstermektedir.

Beşenaliyev'in edebî faaliyetleri kendi eserleriyle sınırlı kalmamıştır. Lev Tolstoy, Anton Çehov, Henrik Ibsen ve Mihail Şolohov gibi yazarların eserlerini Kırgızcaya çevirmiştir. Eserlerinin elliden fazla dile çevrildiği belirtilmektedir. Böylece hem Kırgız edebiyatının başka ülkelerde tanınmasına katkıda bulunmuş hem de dünya edebiyatından örneklerin Kırgızca okuyuculara ulaşmasına yardımcı olmuştur.

### Ödülleri ve Son Yılları

Şükürbek Beşenaliyev, edebî çalışmalarının yanı sıra kültürel ve toplumsal faaliyetleriyle de çeşitli ödüller kazanmıştır. 1974 yılında Kırgız Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'nin Onurlu Sanat Emekçisi unvanını almış, daha sonra Toktogul Satılганov Devlet Ödülü'ne layık görülmüştür. 1993 yılında Kırgız Cumhuriyeti Halk Yazarı unvanını kazanmıştır. Ayrıca çeşitli devlet madalyaları ve onur belgeleriyle ödüllendirilmiştir.

Beşenaliyev, 2000 yılında hayatını kaybetmiş ve Bişkek'teki Ala-Arça Mezarlığı'na defnedilmiştir. Ardında romanlar, hikâyeler, çocuk kitapları, tiyatro oyunları ve çevirilerden oluşan geniş bir edebî miras bırakmıştır. Özellikle çocuk ve gençlik edebiyatına yaptığı katkılarla Kırgız edebiyat tarihinde önemli bir yer edinmiştir.

Şükürbek Beşenaliyev'in yaşamı ve eserleri, Kırgız halkının kültürel değerlerini ve toplumsal yaşamını edebiyat aracılığıyla gelecek kuşaklara aktarmanın önemini göstermektedir. Çocuklara yönelik eserleri, tiyatro çalışmaları ve çevirileriyle Kırgız edebiyatının gelişimine katkıda bulunmuş önemli bir yazar olarak hatırlanmaktadır.

### Eser

*Kıçan* adlı novella ilk kez 1956 yılında Kırgızca yayımlandı. Eserin Rusça baskısı 1957'de Moskova'da çıktı.

A. Duginets'in 1959'da yayımlanan çevirisiyle eser daha fazla kişi tarafından okunmaya başladı. Yazar, 1967 yılında eseri yeniden ele alarak genişletti ve gözden geçirilmiş yeni bir baskısını yayımladı.

#### *Arka Plan*

Eser, 1919–1933 yılları arasında yaşamış Kırgız çocuğu Kıçan Cakıpov'un hayat hikâyesini anlatır. Kıçan, Sovyet yönetiminin ilk yıllarında Sosyalçı köyünde yaşıyordu. O dönemde yeni yönetime karşı çıkan grupların yanı sıra, köylerde halka zarar veren haydut grupları da vardı.

Henüz çocuk yaşta olmasına rağmen Kıçan, köyündeki bir haydut grubunun ortaya çıkarılmasına yardımcı oldu. Grubun üyelerinin çoğu yakalanıp tutuklandı. Ancak çete üyelerinden biri kaçmayı başardı ve daha sonra Kıçan'ı intikam amacıyla öldürdü.

Kıçan, cesareti ve dürüstlüğüyle zamanla gençler için bir örnek hâline geldi. Sovyet döneminde adı çeşitli okullara ve sokaklara verildi. Onun hikâyesi, gençlere haksızlık karşısında sessiz kalmamayı, yaşadıkları topluma sahip çıkmayı ve doğru bildiklerini savunmayı anlatan bir örnek olarak görüldü.

Eser, Kıçan'ın yaşam öyküsünü anlatırken yazıldığı dönemin siyasi ve toplumsal anlayışını da yansıtır. Sovyet ideolojisinin etkisiyle toplumsal dayanışma, kolektif çiftliklere bağlılık ve yeni yönetimi destekleme gibi değerler ön plana çıkarılır. Kıçan, yalnızca cesur bir çocuk olarak değil, kendi çıkarlarından önce toplumun iyiliğini düşünen, fedakâr bir genç olarak anlatılır. Bu yönüyle novella, hem Kıçan'ın cesaretini ve köyü için yaptıklarını ele alır hem de Sovyet döneminde gençlere örnek gösterilen davranışları ve değerleri yansıtır.

#### KIŞILAR

*Kıçan (Duyşöke)*: Cesur ve dürüst bir Kırgız çocuğu.

*Mairık Molla*: Köydeki din adamı

*Cakıp*: Kıçan'ın babası

*Turdukan*: Kıçan'ın annesi

*Cumaalı*: Eskiden Basmacı hareketine katılmıştır. Gizlice suç işler ve Kıçan'ı öldürür.

*Kapsalang*: Kerez'in eniştesi

*Tenti Albanov*: Kıçan'ın öğretmeni

*Atay*: Kıçan'ın yakın arkadaşı ve okul arkadaşı.

*Kerez*: Kıçan'ın arkadaşı

*Izakul*: Kolhoz başkanı

#### ÖZET

Kıçan, Sovyet yönetiminin ilk yıllarında Kırgızistan'da yaşayan bir çocuğun hikâyesini anlatır. Asıl adı Duyşöke olan Kıçan, henüz üç yaşındayken hasta babasını görmeye gelen Mairık Molla ile karşılaşır. Küçük çocuk, mollanın tespihi, asası ve sarığıyla oynayınca Mairık öfkelenir ve hem Kıçan'a hem de annesine saldırır. Olanlardan sonra ailesi, mollanın gönlünü almak için ona bir tay verir. Molla ayrıca çocuğun adının Kıçan olarak değiştirilmesini ister. Ailesi de korkudan bu isteği kabul eder.

Aradan on yıl geçer. Köyde kolhozun kurulması ve eğitimin yaygınlaşmasıyla birlikte hayat değişmeye başlar. Kıçan, öğretmeni Tenti Albanov'un desteğiyle okuyan, çalışan ve haksızlıklara karşı sesini çıkaran cesur bir öğrenci olur. Arkadaşları Atay ve Kerez'le birlikte eğitim görürken köydeki eski güç sahiplerinin yaptıklarını da sorgulamaya başlar.

Bu sırada Mairık Molla, Kapsalang ve Cumaalı gizlice tahıl çalar ve kolhoza zarar vermeye çalışır. Kıçan ve arkadaşları onların yaptıklarını öğrenince üçlü, bir samanlığı ateşe vererek suçu çocukların üzerine yıkmaya çalışır. Ancak Kerez gerçeği ortaya çıkarır. Mairık Molla ile Kapsalang tutuklanırken Cumaalı kaçıp kurtulur.

Aradan bir süre geçtikten sonra Cumaalı, kolhozun hayvanlarını koruyan Kıçan'dan intikam almak için ona saldırır. Ağır yaralanan Kıçan, ölmeden önce kendisine saldıranın kim olduğunu açıklar. Onun ölümü, dürüstlüğü ve cesareti uğruna canını veren bir çocuğun hikâyesine dönüşür. Eser, Kıçan'ın yaşadıkları üzerinden haksızlıkla mücadeleyle, eğitimin önemini ve köy yaşamındaki büyük değişimleri anlatır.

## OLAYLAR

### Mairık Molla'nın öfkesi

**Mairık Molla'nın Cakıp'a Gitmeye Karar Vermesi** Cakıp, eşi Türdükan, üç yaşındaki oğlu Duyşöke'yle birlikte derme çatma bir çadırdaki yaşıyordu. Cakıp ağır hastalanınca akrabaları Aktan, onu iyileştirmesi için Mairık Molla'yı çağdırmaya gitti. Molla, Cakıp'ın durumunu bildiği hâlde sıcak ovaları aşarak yola çıkmayı reddetti. Çünkü yoksul marangozun kendisine verecek bir şeyi olmadığını biliyordu. Buna öfkelenen Aktan, mollayı merhametsizlikle suçlayıp "Allah seni cezalandırsın!" dedi. Bu sözler Mairık'ın içine dert oldu; o da Aktan'a beddua etti. O gece kâbuslar görerek huzursuz bir uykuyu geçirdi. Sonunda Cakıp'ın evine gitmeye ve onu iyileştirmek için rukye okumaya karar verdi.

**Duyşöke'nin Mollayla Karşılaşması** Mairık Molla, atıyla ailenin delik deşik çadırına doğru ilerlerken çamurdan çıkan siyah bir yaratık atını ürküttü. Molla da irkilerek korkusunu yatıştırmak için zikir çekmeye başladı. Çok geçmeden gördüğü şeyin Cakıp'ın üç yaşındaki oğlu Duyşöke olduğunu anladı. Çadıra giren molla, Cakıp'ı iyileştirmek için Kur'an'dan ayetler okumaya başladı. Bu sırada Turdukan dışarıda ev işleriyle uğraşıyordu. Okunan dualardan sıkılan küçük Duyşöke, molların yanına sokuldu. Tespihini ve rengârenk şifa esasını eline alıp onlarla oynamaya başladı. Renkli eşyalara merakla bakarken molların başına sardığı beyaz örtünün, yani sarığının ucunu da çekti.

**Molla'nın Küçük Duyşöke'ye Saldırması** Mairık'ın bağırıp çağırdığını ve küfürler savurduğunu duyan Turdukan hemen çadıra koştu. Molla öfkeyle çocuğa, "Seni öldürecek, küçük şeytan!" diye bağırıyordu. Turdukan oğlunu kucağına almak için atıldı, ancak molla hem anneye hem çocuğa saldırdı. Turdukan, Duyşöke'yi darbelerden korumaya çalışsa da Mairık ikisini de dövdü. Bütün bunlara tanık olan Cakıp'ın üzüntüsü daha da arttı; kendisini iyice güçsüz hissetmeye başladı. Turdukan, molların öfkelerini yatıştırmak umuduyla ona taylorlarını hediye etmeyi önerdi. Ardından, molla tarafından vurulduğunda başında açılan yarayı Cakıp'a gösterdi. Yırtılmış elbisesi de Mairık'ın kendilerine uyguladığı şiddetin açık bir kanıtıydı.

**Duyşöke'nin Kıçan Adını Alması** Cakıp ile Turdukan, oğullarını affetmesi için Mairık Molla'ya yalvardı. Ancak molla hâlâ öfkeliydi ve çocuğa beddualar etmeyi sürdürüyordu. Duyşöke'yi şeytanın oğlu olmakla suçluyor, Turdukan gözyaşları içinde özür dilerken Cakıp da yalvarıyordu: "Ne olur çocuğumuzu bağışla. O daha küçücük bir çocuk; yaptıklarından sorumlu tutulamaz. Tayımızı sana veriyoruz. Lütfen bize merhamet et." Mairık sonunda sakinleşti. Kendisine tay verileceği için memnun olmuştu. "Allah sizi affetsin," dedi. "Ama bir şartım var: Oğlunuzun adı değiştirilecek. Duyşöke, Müslüman Kızıllara ait bir isim. Bundan böyle adı Kıçan olacak; bu, Müslüman olmayan bir isim." Cakıp ile Turdukan, oğullarına Müslüman olmayan bir ad verilmesi düşüncesinden korkuyordu. Ancak molların isteğine karşı çıkmaya cesaret edemediler ve onun şartını kabul etmek zorunda kaldılar. Böylece küçük Duyşöke'nin adı Kıçan olarak değişti.

### Sosyalçı Köyünde Değişen Hayatlar

**On Yıl Sonra Köyde** Aradan on yıl geçmişti. Köy artık kurulmuş, Sosyalçı adını almıştı. Kıçan, Atay, Kerez ve Asılgül, öğretmenleri Tenti Albanov'la birlikte nehir kıyısında buz pateni yapıyordu. Köyün kolhoza katılmasının üzerinden de dört yıl geçmişti. Bir zamanlar köyde sözü geçen Mairık Molla ise eski itibarını çoktan kaybetmişti. Üzerindeki eski püskü giysilerle artık kimsenin çekindiği bir din adamı gibi görünmüyordu. Çocukların yanına geldiğinde gözü büyüüp delikanlı olmuş Kıçan'a takıldı. İçinden, onu yıllar önce neden öldürmediğine hayıflandı. Mairık, Sovyet okulundan nefret ediyordu. Ona göre okul, çocukların ahlakını bozuyordu. Bu yüzden öğretmeni de öğrencileri de küçümsüyordu. Özellikle on üç yaşındaki kız Asılgül'ün erkek çocuklarla birlikte oyun oynamasına içerliyordu. Eskiden olsa bir kızın erkeklerle böyle vakit geçirmesine asla izin verilmezdi.

**Mairık Molla Buz Üstünde** Tenti Albanov, Kıçan'a Mairık Molla'yı görüp görmediğini sordu. "Evet," diye cevap verdi Kıçan. "Bizi izliyordu." Bunun üzerine çocuklar, Asılgül'le birlikte Mairık'ın yanına gidip onu da paten kaymaya çağırdılar. Patenlerini giymesine yardım ettiler. Molla neye uğradığını şaşmıştı. Çocukların kendisiyle alay ettiğini sanıyordu; oysa onlar onu aralarına katmak istemişti. Yine de buz üstünde kaymayı "şeytan işi" diye niteleyip durdu.

Çocuklardan Kerez, yaşlı adama acıdı. Arkadaşlarına, bir zamanlar herkesin saygı duyduğu bu adamla alay etmeyi bırakmalarını söyledi. Mairık da çocukların yakasını bırakmasını sağlamak için onlara bir Kızıl Ordu askeri göstereceğini vaat etti.

**Eski Bir Basmacının Kızıl Ordu Günleri** Mairık, çocukları bir kutlamanın yapıldığı eve götürdü. Orada onları Cumaalı'yla tanıştırdı. Cumaalı, bir zamanlar zengin olan ve geçmişte Basmacılar destek veren bir ailenin oğluydu; sonradan Kızıl Ordu'da görev yapmıştı. Çocuklar, özellikle Kıçan, Cumaalı'dan çok etkilendi. Onu hem Kızıl Ordu askeri hem de Bolşevik bir subay olarak görüyorlardı. İri cüssesi, güçlü yapısı ve kendinden emin duruşuyla gerçekten de korkusuz birine benziyordu. Öğretmen Tenti Albanov, Cumaalı'ya Kızıl Ordu'da hangi birlikte görev yaptığını sordu. Cumaalı, orduda hizmet ettiğini söyledi ama birliğinin adını hatırlayamadı. Oradaki Kapsalang, kolhoz başkanı İzakul'a Cumaalı'yı tahıl ve diğer erzakların saklandığı depoların başına getirmesini önerdi. İzakul da Cumaalı görevi kabul ederse buna karşı çıkmayacağını söyledi. Mairık, Cumaalı'nın gücünü övmeyi sürdürdü. Onunla güreşmeye cesareti olan varsa ortaya çıkıp kendini denemesini istedi.

**Cumaalı'nın Güç Gösterisi ve Güreş Karşılaşması** İzakul, Cumaalı'ya denk bir rakip bulacağına söz verdi. Kışın bir günü, güreş karşılaşmasını izlemek isteyen kalabalık bir araya geldi. Cumaalı atının üzerinde ortaya çıktı; iri yapısı ve heybetli görünüşüyle bütün dikkatleri üzerine çekti.

Derken kalabalık, karşısındaki güreşçinin adını haykırmaya başladı. Kolhoz başkanı İzakul da öne çıkıp at üstünde yapılan güreşe katılmak istedi.

Ancak halk bu karşılaşmaya karşı çıktı. Güreş başlar başlamaz itirazlar yükseldi; kimsenin kolhoz başkanına el kaldırmaması gerektiğini söylüyorlardı. Bunun üzerine karşılaşma durduruldu. Ardından biri İzakul'a güzel bir at hediye etti. İzakul da atı kabul etti. Sonra Cumaalı'dan gücünü göstermesi istendi: Büyük bir tahıl çuvalını kaldıracaktı. Cumaalı çuvalı kolayca kaldırıncı kalabalık hayranlığını gizleyemedi. Kıçan da diğerleri gibi onun gücünden etkilenmişti.

### **Köyde Okuma Yazma Öğrenme Çabası**

**Çocuklar Gazeteleri Köye Götürüyor** Kıçan, Atay ve Kerez okuldan çıkıp köye doğru yürüyordu. Okulla köy arasındaki mesafe yaklaşık üç kilometreydi. Yanlarında, okuma yazma öğrenen köylülere dağıtmak için Kızıl Kırgızistan gazeteleri vardı. Yol üzerinde Mairık Molla'nın küçük, alçak tavanlı kerpiç evinin önünden geçtiler. Çocukları gören molla onlara, Sovyet yönetiminin zenginlerin elindeki bütün yiyeceklerle ve mallara el koymayı düşünüp düşünmediğini sordu. Kıçan, mollaların ve diğer zengin insanların Sovyet devletinin düşmanı sayıldığını söyledi. Bu cevaba çok öfkelenen Mairık, elindeki gazeteyi hışımla buruşturdu.

**Kerez'in Evinde Ders ve İkram** Kerez, arkadaşlarını evine davet etti. Anne babasını küçük yaşta kaybetmişti; onu ablası Kanım ile kolhozda çalışan eniştesi Kapsalang büyüttü. Kerez, eniştesine Latin alfabesini öğretiyordu. Böylece Kapsalang da kolhozda yazı işleriyle ilgili görevleri yerine getirebilecekti. Çocuklar Kerez'in evinde buğdaydan yapılan bir içecek içtiler. Ancak içtikleri karınlarını doyurmaya yetmedi. Hâlâ aç olduklarından Kıçan'ın evine gitmeye karar verdiler. Kıçan'ın babası Cakıp, kolhoz için çeşitli aletler yapan bir marangozdu. Akrabaları Aktan da atölyede ona yardım ediyordu. Kıçan, eve gelen arkadaşlarına kavrulmuş mısır tanelerinden ikram etti. Bugün bildiğimiz patlamış mısıra benzeyen bu yiyeceği birlikte yerlerken Cakıp da gazetesini okuyordu. Okuma yazmayı oğlunun yardımıyla öğrenmişti.

**Kıçan'ın Zanaat Öğrenmesi** Bir gün öğretmen Tenti Albanov ile İzakul, Cakıp'ın atölyesine uğradı. Tenti, Kıçan'ın yaşlı Siada için demirden bir eşya yaptığını ve işini ustalıklı başardığını anlatarak onu övdü. Demircilikten de anlayan Cakıp, çocuklara böylesine iyi bir eğitim verdiği için öğretmene teşekkür etti. Oğlunun okulda gösterdiği ilerleme onu sevindiriyordu. Kıçan yalnızca okulda başarılı olmakla kalmıyor, öğrendiklerini babasına da öğretiyordu. Bu sırada, daha önce Cumaalı'nın kolhozun tahıl ambarından sorumlu olması için öneride bulunan Kapsalang, şimdi o görevi kendisi yürütüyordu. Tenti, Kapsalang'ın tavırlarından kuşkulandığını söyledi. Ona göre Kapsalang'ın başı bir gün derde girebilir, görevinden alınıp tutuklanabilirdi.

## Tahıl Ambarında

**Tahıl Ambarında Dönen İşler** Bir gün Kıçan ile Atay, Kerez'i bulmak için kolhozun tahıl ambarına gittiler. Ambarın büyük kapısı kapalıydı. Çocuklar kapıdaki bir aralıktan içeri baktıklarında Kapsalang'ın yere serilmiş tahılların üzerinde dolaştığını gördüler. Cumaalı da oradaydı; elinde büyük bir çuval tutuyordu. Çuvalı ters çevirince içinden çıkan toz, tahılların üzerine döküldü. Gördükleri karşısında Kıçan'ın hevesi kaçtı. Hem Kapsalang'a hem de Cumaalı'ya duyduğu güven sarsılmıştı. Derken Kapsalang dışarı çıktı ve çocukları fark etti. Onlara kavurup yemeleri için biraz tahıl verdi. Ardından yaptıkları işi, buğdayı bir yerden başka bir yere taşımak olarak açıkladı.

**Çocuklar Cumaalı'nın Hikâyelerini Dinlemek İstiyor** Bir gün Kıçan, arkadaşlarını da yanına alarak kolhozun tahıl ambarına gitti. Amaçları, Cumaalı'dan onun kahramanlıklarını dinlemektir. Çocuklar ambarın dışında toplanıp şarkı söylemeye başlayınca Cumaalı dışarı çıktı ve ne istediklerini sordu. Onlar da onun anlattığı hikâyeleri dinlemek için geldiklerini söylediler. Çocukların kendisine duyduğu ilgiden memnun kalan Cumaalı, onları eğlendirmeye hazır görünüyordu. Tam o sırada Kapsalang'ın sesi duyuldu: "Ulan koca herif, buraya gel!"

Kıçan, Mairık Molla'nın da yakınlarda bulunduğunu fark etti. Çocuklar ambara girince Kapsalang öfkelen-di. Özellikle Kerez'e çıkışıyordu; belli ki çocukların gelişinin işlerini aksattığını düşünüyordu. Cumaalı'nın meşgul olduğunu söyleyip onları azarladı. Ardından öğretmenleri Tenti Albanov'u suçladı; çocukların kafasını boş ve saçma fikirlerle doldurduğunu ileri sürdü. Kıçan buna karşı çıktı ve öğretmeni savundu. Tenti'nin iyi bir insan olduğunu söyledi. Çocuklar ambardan ayrılıp evlerine doğru yürümeye başladığında Mairık Molla arkalarından acı acı konuştu. Kıçan'ın da öğretmeni Tenti'nin de ortadan kaybolmasına çok sevineceğini söyledi.

## Beişeke'nin Köye Gelişi

**Kıçan'ın Hediyeleri** Kıçan'ın ağabeyi Beişeke, Frunze'de bir enstitüde okuyordu. Bir gün ailesini görmek için köye geldi. Kıçan, ağabeyine kavuştuğu için çok sevindi.

Anneleri boorsok yapmaya koyuldu. Küçük hamur parçalarının kızgın yağda kızartılmasıyla yapılan bu geleneksel yiyeceği hazırlarken Kıçan'dan da yardım etmesini istedi. Kıçan annesine yardım etmeyi hemen kabul etti. Ancak birlikte boorsok yaparlarken Kıçan'ın bileğine kızgın yağ sıçradı ve bileği yandı. Beişeke hemen kardeşinin yardımına koştu, bileğini sardı.

Bir süre sonra Beişeke bavulunu açtı. Küçük kardeşine getirdiği kitapları ve boya kalemlerini çıkarıp ona verdi. Kıçan hediyeleri görünce sevinçten havalara uçtu. Ağabeyinin getirdiği bu armağanlar onu çok mutlu etmişti.

**Teyitbek'in Tutuklanması** Bir gün Kapsalang, Cakıp'ın evine geldi. Frunze'de tutuklanan yeğeni Teyitbek'i sordu. Beişeke, Teyitbek'in devlet düşmanı olduğu gerekçesiyle tutuklandığını anlattı. Onun serbest bırakılacağına pek ihtimal vermiyordu.

Bir süre sonra kolhoz başkanı Izakul da aileyi ziyarete geldi ve Beişeke'yle tanıştı. Başka bir yerden geldiği için köye henüz yabancıydı; buradaki insanları ve yaşamı yeni yeni tanıyordu. Büyükler konuşurken Kıçan, buz patenlerini ağabeyine göstermek istedi. Patenlerini giyip evin içinde kaymaya başladı. Izakul, büyükler konuşurken onları rahatsız etmemesi gerektiğini söyleyerek Kıçan'ı uyardı. Beişeke ise kardeşine sahip çıktı. Kıçan'ın da ailenin bir parçası olduğunu, bu yüzden konuşulanları dinleyebileceğini söyledi.

**Kıçan'ın Devlet Düşmanlarıyla Mücadele Etmek İstemesi** Izakul, Kıçan'ı okul başarısından dolayı övdü. Öğretmeni Tenti Albanov da ona çocuktan övgüyle söz etmişti. Ardından Kıçan'ı, Sovyet yönetimine karşı olan kişilerin ortaya çıkarılmasına yardımcı olmaya teşvik etti.

Kıçan, devlet düşmanlarına karşı mücadele eden bir kahraman olarak gördüğü Pavlik Morozov'u kendisine örnek alıyordu. Onun gibi olmak, onun izinden gitmek istediğini söyledi. Ardından Kıçan, Kapsalang, Cumaalı ve Mairık Molla'dan kuşkulandığını anlattı. Tahıl ambarında onları şüpheli işler yaparken gördüğünü söyledi.

Izakul, Kapsalang'ın ailesi hakkında da bilgi verdi. Kapsalang, bir zamanlar varlıklı olan ve mal varlığına Sovyet yönetimi tarafından el konulan bir adamın torunuydu. Izakul'a göre Kapsalang'ın Sovyet yönetimine düşmanlık beslemesinin nedeni de bu olabilirdi.

## Köyde Tiyatro Başlıyor

**Sınıf Mücadelesi Üzerine Bir Ders** Bir gün Tenti Albanov derste yeni bir konuya geçti. Konunun adı tap küroşü, yani sınıf mücadelesiydi. Kırgızcada tap sözcüğünün birden fazla anlamı vardı. Kıçan bildiği anlamlardan birini söyleyince öğretmeni başka bir şeyden söz ettiğini açıkladı. Kıçan, yanlış cevap verdiğini anlayınca utandı. Tenti, tap sözcüğünün sıcaklık anlamına da geldiğini anlattı. Havanın sıcaklığından ya da insan vücudunun ısısından söz ederken bu kelime kullanılabilirdi. Ancak derste ele aldıkları konu farklıydı: sınıf mücadelesi. Sovyetler Birliği'nde eskiden varlıklı olan sınıflarla işçi sınıfı arasında bir mücadele yaşandığını açıkladı. Bir gün Tenti, Kıçan'ı odasına çağırdı. İçeride İzakul ve Beişeke de vardı. Öğretmeni, işçi sınıfıyla zenginler arasındaki mücadeleyi anlatan bir oyunda rol almak isteyip istemediğini sordu. Tenti bu oyun için bir piyes yazmıştı. Kıçan bir Bolşevik'i, Atay zengin bir adamı, Kerez bir mollayı, Asılgül ise zengin adamın en genç eşini canlandıracaktı.

**Tiyatro Oyunu Köyde Tartışma Yaratıyor** Kerez, oyunda molla rolünü oynamak istemiyordu. Tenti onu oyuna katılmaya ikna etmeye çalıştı. Bir gün Kerez'in kız kardeşi Kanım, eğlenmek için ondan rolünü evde canlandırmasını istedi. Kerez de molla kıyafetlerini giydi, sakalını taktı ve rolünü oynamaya başladı. Tam o sırada eniştesi Kapsalang, Mairık Molla'yla birlikte çıkageldi. Kapsalang, Kerez'i molla kılığında görünce öfkeden deliye döndü. Hem Kanım'ı hem de Kerez'i dövdü. Bu olaydan sonra Kerez, oyunda yer almaktan vazgeçti. Ertesi gün Asılgül'ün annesi okula geldi ve Tenti'ye çıkıştı. Öğretmenin, kızını zengin bir adamın en genç eşi olarak evlendirmeyi planladığını sanıyordu. Oysa söz konusu evlilik yalnızca oyunun konusuydu. Kadın bu duruma çok öfkelenmişti. Köylüler daha önce hiç tiyatro görmemişti. Bu yüzden sahnede canlandırılan olaylarla gerçek hayatta yaşananları birbirinden ayırmakta zorlanıyorlardı. Oyunun ne anlatmak istediğini anlayamayan birçok kişi gösteriye karşı çıktı. Tiyatro fikri köyde büyük tartışmalara yol açtı.

**Köyde İlk Tiyatro Gösterisi** Oyun sonunda sahnelendiğinde köylüler gösteriyi büyük bir ilgiyle izledi ve çok beğendi. Kıçan'ın oyunda molla rolünü üstlenmesi ise Mairık Molla'yı öfkelenirdi. Molla, Kıçan'ın kendisine hakaret ettiğini ileri sürdü ve oğullarının böyle bir oyunda yer almasına izin verdikleri için anne babasını suçladı.

Kıçan'ın annesi Turdukan ise bunun kendi suçları olmadığını söyledi. Çocukların okulda öğrendiklerini yaptığını, kendilerinin de buna karışmadığını belirtti. Öğrenciler oyunlarıyla köyde başlayan yeni hayatı, değişen dönemi ve ortaya çıkmakta olan yeni toplumu anlatıyorlardı. Oyunda, eski Kırgız ileri gelenlerinin yaşamı da eleştiriliyordu. Bu eleştirilerin hedefinde, geleneksel önderler olan manaplar da vardı. Manaplar, ayrıcalıklarını koruyan ve çoğu zaman kendi çıkarlarını gözetken kişiler olarak gösteriliyordu.

Kapsalang da oyunda anlatılanlardan rahatsız oldu. Buna karşılık sıradan köylüler gösteriyi coşkuyla karşıladı. Köyde ilk kez bir tiyatro oyunu sahnelenmişti. Bu gösteri, köyün kültür hayatında önemli bir yere sahip oldu ve yeni bir dönemin başlangıcını simgeledi.

**Tenti'yle Öğrencilerine Kurulan Tuzak** Cumaalı, Mairık Molla ve Kapsalang bir araya gelerek Tenti'ye ve öğrencilerine nasıl sorun çıkarabileceklerini konuştu. Bir yandan da Tenti'yle kolhoz başkanı İzakul'un arasını açmak istiyorlardı.

Mairık Molla bir plan ortaya attı: Samanlığı ateşe verecek, ardından suçu öğrencilere atacaktı. Tenti'nin öğrencilerini savunacağını düşünüyordu. Böylece İzakul öğretmene öfkelenecek ve ikisinin arasında bir anlaşmazlık çıkacaktı. Mairık'ın hesabına göre bu olay, öğretmenle kolhoz başkanını karşı karşıya getirecekti.

Bu sırada Tenti, öğrencilerine Mairık Molla'ya gazete götürmeye devam etmelerini söyledi. Molla onları sık sık azarlıyor, bazen de kapısından kovuyordu. Buna rağmen Tenti, öğrencilerinin gazete dağıtmayı bırakmasını istemiyordu. İlginç olan, Mairık Molla'nın zamanla tutumunu değiştirmesiydi. Daha önce azarlayıp yanından uzaklaştırdığı genç öğrencilere artık bir dost gibi davranmaya başladı.

**Av Gezisi ve Dört Tilki** Bir gün Mairık Molla, Isık Göl tarafına gidip bir hastayı iyileştireceğini, dönüşte de Cumaalı'ya avda kullanması için bir kartal getireceğini söyledi.

Pazar günü köylüler hep birlikte ava çıktı. Cumaalı, tilki avlaması için kartalını saldı. Kartal kısa sürede dört tilki yakaladı. İlk tilki kolhoz başkanı İzakul'a verildi. İkinci tilkiyi Kapsalang aldı. Kıçan ve diğer öğrenciler, tilkiyi öğretmenleri Tenti'ye vermesi için ona ricada bulundular ama Kapsalang aldırış etmedi. Üçüncü tilki Mairık Molla'ya verildi. Çocuklar, bu tilkinin de Tenti'ye bırakılmasını istediler. Dördüncü tilkiyse Cumaalı'nın oldu; onu kendine ayırdı.

Öğrenciler, öğretmenlerinin eli boş kalmasına çok üzüldüler. Tenti ise onları teselli etti. Ava tilki almak için gelmediğini, asıl amacının herkesle birlikte güzel vakit geçirmek olduğunu söyledi. Köylülerle bu günü paylaşmış olmaktan memnundu.

### Gizli Tahıl Ambarı

**Dua Tepesinde** Bir gün Kıçan, Mairık Molla'nın evine gidip çitini tamir etti. Çit çok eskiydi; tahtaları gevşemiş, bazı parçaları da dökülmeye başlamıştı. Üstelik kapısında kilit yoktu ve onu onaracak kimse de bulunmuyordu. İşini bitiren Kıçan, Mairık Molla'nın dua etmek için sık sık çıktığı tepeye tırmandı. Karların üzerinde geleneksel bir çiy hasırı gördü. Kırgızların boz üyün içinde mutfakla yaşam alanını birbirinden ayırmak için kullandığı, sonbaharda toplanan sert ve dayanıklı bozkır sazlarından yapılan bu hasırın orada ne işi olduğunu merak etti. Daha önce neden gözüne çarpmadığını da düşündü.

**Kıçan Gizli Ambarı Buluyor** Kıçan karların üzerindeki hasıra uzanmıştı ki biri onu aniden itip kenara savurdu. Başını kaldırınca Cumaalı'yı gördü. Cumaalı'nın bedeninin yarısı yerin altında, diğer yarısı dışarıdaydı. Cumaalı, yanındakilere yer altındaki ambara başka bir girişten girmelerini söyledi. Bu giriş Mairık Molla'nın evinin içindeydi. Kıçan, yer altında yığınla buğday çuvalı bulunduğunu gördü. Derken Cumaalı, adamlarına Kıçan'ın babası Cakıp'ı çağırmasını söyledi. Kıçan o zaman gizli ambarın Mairık Molla'nın evine açılan bir başka kapısı daha olduğunu anladı.

**Kıçan'ı Susturmaya Çalışıyorlar** Mairık Molla, Kapsalang, Cumaalı ve Cakıp bir araya gelip Kıçan'ın gördüklerini konuştu. Cakıp'tan oğlunun gizli ambardaki tahıldan kimseye söz etmemesini sağlamasını istediler. Mairık Molla, Kıçan'ı susturabilmek için ona türlü vaatlerde bulundu. Babasına tahıl, annesine giysi vereceğini söyledi. Üstelik Tenti Albanov'un öğrettiklerinden çok daha değerli bilgiler öğreteceğini ileri sürdü. Cakıp, adamlardan oğlunu başışlamalarını istedi ve Kıçan'ın gördüklerini kimseye anlatmayacağına söz verdi. Ama Kıçan ayağa kalkıp babasına seslendi: "Baba, onlar hırsız!" Sonra arkasını dönüp oradan uzaklaştı. Cakıp yaptıklarından dolayı büyük bir vicdan azabı duyuyordu. İşlerin nereye varacağından korktuğu için evden ayrıldı.

**Tahıl Ortadan Kayboluyor** Kıçan eve döndüğünde anne babasını korku içinde buldu. Gördükleri yüzünden başına bir şey gelmesinden, hatta öldürülmesinden korkuyorlardı. Kıçan, kolhoz başkanının makamında olmadığını, il merkezindeki bir toplantıya gittiğini anlattı. Anne babası telaşla ona yalvardı: "Ne olur oğlum, sus! Kendini belaya sokacaksın." Kıçan, anne babasının Kapsalang'dan ve ötekilerden bu kadar korkmasına çok üzüldü. Onların yaptıklarına karşı çıkmaya bile cesaret edememeleri içine dokunmuştu. Kendini tutamadı, ağlamaya başladı. Ertesi sabah okula gittiğinde gördüğü her şeyi Tenti Albanov'a anlattı. Tenti de durumu kolhoz başkanı İzakul'a bildirdi. İzakul ve diğer yetkililer gizli ambarı incelemek için geldiklerinde içeride tek bir tahıl çuvalı bile bulamadılar. Bütün çuvalar başka bir yere taşınmıştı. Kıçan büyük bir hayal kırıklığı yaşadı. Yetkililer gelmeden önce hırsızların tahılı kaçırdığını anlamıştı. Mairık Molla ise yer altındaki bölümde yalnızca mobilyalarını, kerestelerini ve hayvan gübresini sakladığını öne sürdü.

### Yangın

**Kolhoz Ambarındaki Yangın** Bahar yaklaşırken bir gün Kıçan, Atay ve Kerez donmuş nehirde paten kayıyordu. Tam eğlenirken atıyla oradan geçen Mairık Molla onları azarladı ve buzun üzerinde kaymalarını söyledi. Kıçan'a da çok yaramaz bir çocuk olduğunu söyledi. Kıçan, "Sana ne? Biz paten kaymayı seviyoruz!" diye karşılık verdi.

Paten kaymayı bitirip eve dönerlerken samanların saklandığı kolhoz ambarının yandığını gördüler. Kıçan ile Atay yangını söndürmek için hemen koştu, Kerez'i de yardım çağırmaya gönderdiler. Ancak kısa süre sonra yoğun duman yüzünden nefes almakta zorlanmaya başladılar. İnsanlar yetiştiğinde Kıçan, ambarı kurtarmaya çalışırken ağır yaralanmıştı.

**Kerez'den Haber Alınamıyor** Kıçan Frunze'deki bir hastaneye götürüldü. Kerez'in de hastalandığı haberi geldi. Tenti Albanov, Atay'dan Kerez'i ziyaret etmesini isteyince Atay onu aramaya gitti ama bulamadı. Kerez'in eniştesi Kapsalang, yangın sırasında köylülere haber vermek için koşan Kerez'in yolda bayıldığını anlattı. Kapsalang'a göre Kerez o günden beri hastaydı ve o sabah kız kardeşiyle birlikte Frunze'deki bir

hastaneye gönderilmişti. Atay, Kerez'in akrabalarını ziyarete gidip gitmediğini sordu ama Kapsalang bunu kabul etmedi.

**Yangınla İlgili Söylentiler** Bu sırada köyde yangının nasıl çıktığına dair söylentiler yayılmaya başladı. Anlatılanlara göre Kıçan, Atay ve Kerez buzda paten kayarken üşümüş, ısınmak için saman ambarının yakınında ateş yakmışlardı. Kuru samanlardan birazını tutuşturmuş, ancak alevler kısa sürede kontrolden çıkmıştı. Söylentiler giderek daha da çirkinleşti. Kerez'in bayılıp yere yığıldığı, çaresiz kalan Kıçan'ın ise kendini alevlerin içine atarak canına kıymaya kalkıştığı söyleniyordu. Anlatılanlara göre üç çocuktan yalnızca Atay yara almadan kurtulmuştu.

**Atay Olanları Anlatıyor** Bir gün Kapsalang ile İzakul, yangın hakkında Atay'ı sorgulamak için okula geldi. Atay, Kapsalang'ı görünce önce korktu. Ancak öğretmeni Tenti Albanov'u görünce cesaretini topladı ve olan biteni baştan sona anlattı. Atay'ın söyledikleri Kapsalang'ı çileden çıkardı. İzakul ise gerçeğin bir an önce ortaya çıkarılması gerektiğini söyledi. Tenti, Kıçan ile Kerez dönene kadar beklemelerini, ikisini de dinlemeden karar vermemelerini istedi.

İzakul buna rağmen üç çocuğun da okuldan atılması gerektiğini söyledi. Ayrıca Kıçan'ın ağabeyi Beişeke'ye bir mektup gönderileceğini, olayla ilgili Cakıp'ın da sorgulanacağını bildirdi.

**Çocuklar Dönüyor, Gerçek Ortaya Çıkıyor** Atay'ın annesi Kimka, oğlunu tek başına büyütüyordu. Yangını çocukların çıkardığına dair söylentiler iki aileyi de kaygılandırıncak Cakıp ile Turdukan, Kimka'yı ziyarete gitti. Kimka ise Atay'ın doğruyu anlattığına inanıyordu. Kıçan şehirden döner dönmez başkanın makamına çağırıldı. İçeride onu kırmızı şapkalı bir Sovyet polisi bekliyordu. Cakıp ile Turdukan, oğullarını endişeyle bekliyor, makam odasını uzaktan gözlüyorlardı. Polisin Kıçan ve Atay'la el sıkıştığını görünce sevinçten havalara uçtular. Görünüşe bakılırsa çocuklar sonunda suçlamalardan kurtulmuştu. Kıçan eve varır varmaz köylüler onu tebrik etmeye geldi. Kimka da kötülükleri uzaklaştırmak için geleneksel bir ritüel yaptı. Kıçan bir fincana su tükürdü. Kimka fincanı başının çevresinde dolaştırdı, sonra suyu döküp fincanı ters çevirdi.

**Okula Dönüş** Kıçan okula döndüğünde üzerinde ağabeyi Beişeke'nin aldığı yeni giysiler vardı. Şık kıyafetleriyle şehirli bir delikanlıya benziyordu. Asılgül yanına gelip uzun süredir derslere girmedikini söyledi. Eksiklerini tamamlamasına yardım etmeyi önerdi ama Kıçan bu teklifi kabul etmedi. Bir süre sonra Tenti Albanov, Kıçan'ı yanına çağırıp Asılgül'ün yardımını geri çevirmemesini öğütledi. Bunca dersi kaçırmıştı; arayı kapatması gerekiyordu. Asılgül, Kıçan'a gerçekten suçsuz olup olmadığını da sormuştu. Bu soru Kıçan'ın zoruna gitmişti. Tenti ise aldırmanmasını söyledi. Madem yanlış bir şey yapmamıştı, bu soruya alınmasına da gerek yoktu. Kıçan, şehirde kaldığı süre boyunca Kerez'i göremediği için de üzgündü. Tenti, Kıçan ile Atay'a Kapsalang'a sık sık uğramalarını, Kerez'i sorup soruşturmalarını önerdi. Belki Kerez geri döndüğünde, ortadan kaybolmasının ardındaki sırda dair bir şeyler öğrenebilirlerdi.

**Kapsalang'a Ziyaret** Kıçan ile Atay, Kapsalang'ın çalıştığı ambara gittiler ve evinin çevresini gözlediler ama şüpheli bir şeye rastlamadılar. Yine de Kapsalang'ı ambarın içinde bir işle uğraşırken gördüler. Çocukları fark eden Kapsalang, Kıçan'ı abartılı bir samimiyetle karşıladı. "Vay, Kıçan! Hoş geldin! Nasılsın? Şu yangın hepimiz için büyük bir felaketti," dedi. Kapsalang'ın bu yapmacık tavrı Kıçan'ı kızdırdı. Doğrudan sordu: "Kerez nerede?" "Sen şehirdeyken onu görmedin mi?" diye karşılık verdi Kapsalang. "Döner elbet." Ardından biraz buğday alıp Atay'ın eline tutuşturdu. Kıçan'a da vermek istedi ama Kıçan yüzüne bile bakmadan dönüp gitti. Atay da buğdayı almadı; olduğu yerde bırakıp Kıçan'ın peşinden yürüdü.

**Kıçan Adının Öyküsünü Öğreniyor** Kıçan adını sık sık düşünüyordu. Kapsalang ile Mairık Molla onunla alay ediyor, adının da kendisinin de kötü olduğunu söylüyorlardı. Mairık Molla ona sık sık inançsız diye de çıkışıyordu. Bu sözler Kıçan'ın adının anlamını ve nereden geldiğini merak etmesine yol açmıştı. Acaba adı, Kırgızcada başkalarında sürekli kusur arayan, herkesi eleştiren kişiyi anlatan *kıçagan* sözcüğünden mi geliyordu? Kendisine neden böyle bir ad verildiğini öğrenmek istiyordu. Bir gün anne babasına sordu: "Benim adım hep Kıçan mıydı?" Annesi, asıl adının Duyşöke olduğunu söyledi. Ağabeyinin adı Beişeke olduğu gibi, onun adı da başlangıçta Duyşöke'ymiş. "Öyleyse neden değiştirdiniz?" diye sordu Kıçan. Anne babası, Kıçan henüz üç yaşlarındayken Mairık Molla'nın adını Duyşöke'den Kıçan'a çevirdiğini anlattı. O sırada küçük Kıçan, Mairık Molla'nın tespihiyle, sopasıyla ve Müslüman din adamlarının taktığı geleneksel sarığıyla, yani seldesiyle, oynuyormuş. Bunu öğrenince Kıçan'ın Mairık Molla'ya öfkesi daha da arttı.

## Köyde Değişim, Gizli Suçlar ve Adaletin Yerini Bulması

**Yeni Traktör** Bir gün, tarlaları sürmek üzere köye yeni bir traktör geldi. Köylüler bu gelişmeye çok sevindiler; makinenin gelişini kutladılar ve hayatlarına ilerleme getirdiği için Sovyet ülkesine övgüler yağdırdılar. O güne kadar mısır ve tahıl yetiştirmek için çok çalışmış, bütün işleri elleriyle yapmak zorunda kalmışlardı. Traktörün gelmesi, işlerini çok daha kolaylaştıracak gibi görünüyordu. Kapsalang dışında herkes bu değişikliği sevinçle karşıladı. Kapsalang traktörü izlerken, bir zamanlar atalarına ait olan toprakların artık kendisine ait olmadığı düşüncesine katlanamıyordu.

**Kerez'in İtirafı** Kerez köye geri döndü. Kıçan ile Atay, ortadan kayboluşunu ve kolhozun samanlığında çıkan yangını sordular. Kerez başlangıçta gerçeği gizlemeye çalıştı. Ancak iki oğlan hâkim ve savcı rolüne girip onu ölüm cezasıyla tehdit edince sonunda olanları itiraf etti. Kapsalang ile Mairık Molla'nın kundaklama olayını planladığını açıkladı. Çocuklar donmuş nehirde kaydıktan sonra dönüş yolundayken samanlığı Cumaalı ateşe vermişti. Kerez ayrıca Kapsalang'ın kendisini dövdüğünü de itiraf etti.

**Kerez Sırlarını Açıklıyor** Kerez, Kıçan ile Atay'a Cumaalı'nın çalıntı tahıl şehirdeki Uygur bir tüccara götürdüğünü anlattı. Bu tüccarın bir fırını vardı ve ekmek satıyordu. Cumaalı, Kerez'i hastanede ziyaret etmek için şehre gittiğini söylüyordu; ancak gerçekte tüccarla buluşuyordu. Kerez ile kız kardeşi Kanım da Uygur tüccarın evinde kalmışlardı. Kerez, kendisinin ve Kanım'ın zorla köleliğe sürüklenmesini önlemeleri için Kıçan ile Atay'a yalvardı. Cumaalı, Kapsalang ve Mairık Molla'nın Kaşgar'a gitmeyi planladıklarını da açıkladı.

**Cumaalı'nın Gizli Geçmişi** O akşam Cumaalı ile Kapsalang, Kerez'i dövüp evden kovdular. İkisi kuzendi ve okulda sırlarını açığa vurdukları için Kerez ile Kanım'ı cezalandırmaya kararlıydılar. Kanım da dövülmüştü.

Cumaalı bir zamanlar Sovyet karşıtı bir hareket olan Basmacıların arasında yer almıştı. Ancak daha sonra uslanacağına ve Kızıl Ordu'ya bağlılığını kanıtlayacağına söz vermişti. Buna rağmen suç işlerini gizlice sürdürmeye devam etmişti.

**Başkandan Yardım İstemek** Kerez, Kıçan'ın evine koştu ve kız kardeşi Kanım'ı kurtarması için ona yalvardı. İki çocuk birlikte kolhoz başkanı İzakul'u görmeye gittiler.

İzakul, Kapsalang, Mairık Molla ve Cumaalı'nın yaptıkları karşısında kaygılı ve şaşkındı. Kapsalang onu defalarca yanıltmış, gerçeği görmesini zorlaştırmıştı. Çocukların anlattıklarını dinledikten sonra İzakul yanıltıldığını kabul etti ve gerçeği ortaya çıkardıkları için onlara teşekkür etti. Bunun üzerine Kıçan, Kerez'e dönerek kendi evinde kalabileceğini söyledi. Kıçan, anne babasının onu seve seve misafir edeceğine söz verdi.

**Kerez'in Kanım'ı Bulmak İçin Verdiği Mücadele** Kıçan ile Kerez, Atay'ın evine gittiler ve Kerez'in kız kardeşi, aynı zamanda Kapsalang'ın karısı olan Kanım'a ne olduğunu öğrenmek için Atay'ın annesinden yardım istediler. İşin içine karışmasının şüphe uyandırmasından korkan Atay'ın annesi kendisi gidemedi. Bunun yerine Urumkan adında yaşlı bir kadını gönderdi. Kerez, Kanım'ın onu tanıyabilmesi için Urumkan'a gizli bir işaret olarak kullanacağı mendilini verdi. Urumkan geri döndüğünde yanında doksan som, yani Kırgız para birimi, vardı. Kanım, otuz somu Urumkan'a kendisi için vermiş, kalan altmış somu ise Kerez'e göndermişti. Kardeşine bir veda mesajı da iletmışti. O gece Kıçan ile Kerez, Kapsalang'ın evini gözetlediler ama hiçbir şey göremediler. Kanım'ın götürülmüş olmasından korkan Kerez, kendini tutamayıp gözyaşlarına boğuldu.

**Sonunda Adalet Yerini Buluyor** Kıçan ile Kerez, Mairık Molla'nın evine gittiler. Mairık Molla'yı, Kapsalang'ı ve Cumaalı'yı, yola çıkmaya hazırlanırken bodrumdaki depodan eşyalarını çıkarıp yüklerken gördüler. Çocuklar hemen İzakul'a haber verdiler. İzakul da onları tutuklamaları için polisi gönderdi. Polis geldiğinde adamlar gitmek üzereydiler. Polisler Mairık Molla ile Kapsalang'ı yakaladı, ancak Cumaalı kaçmayı başardı. İzakul duruşmaya katıldı ve yakalanan iki adam tutuklandı. Sonunda Tenti Albanov, kolhozun samanlığını ateşe vermekle suçlanan çocukların yangını çıkarmaktan masum olduklarını ilan etti.

## Tenti'nin Moskova'ya Gidiş ve Kıçan'ın Çobanlık Günleri

**Tenti Moskova'ya Gidiyor** Okul yılı sona erdiğinde öğrenciler, öğretmenleri Tenti Albanov'un Lomonosov Üniversitesinde okumak için Moskova'ya gideceğini öğrendiler. Tenti, ayrılmadan önce bütün öğrencilerine teşekkür etti. Özellikle Atay, Kerez ve Kıçan'a cesaretleri ve dürüstlükleri için teşekkürlerini iletti.

Bu sırada Asılgül, hayvan çiftliğinde çalışacak olan annesiyle birlikte meralara gönderildi. Asılgül'ün görevi, çobanlara okuma yazma öğretmekti.

**Çoban, Yeni Bir Sorumluluk** Bir gün kolhozda, inekleri mısır tarlalarından ve hasadı yapılmış ekinlerden uzaktaki meralarda otlatmak birini belirlemek için toplantı yapıldı. Kıçan bu işi gönüllü olarak üstlendi. Böylece anne babasını gururlandırdı. İzakul, köylülere Cumaalı'nın dağlarda saklandığını ve hayvanlara saldırdığını söyledi. Kıçan, tehlikeye rağmen bu sorumluluğu kabul etti ve yaz boyunca çobanlık yapmak üzere görevlendirildi.

**Kıçan'ın Çoban Olarak Geçirdiği İlk Yaz** İzakul, Kıçan'a genç ve güzel bir at verdi. At hem yarışlarda hem de dörtnala koşarken çok hızlıydı. Kıçan'ın anne babası bu hediyeyle çok sevindi. Oğullarının yeni bir sorumluluk üstlenmesinden de gurur duydular. Ertesi sabah Kıçan fazla uyudu ve ineklerle birlikte yola saat dokuzdan önce çıkamadı. Otuz iki ineği bir araya getirip sürüyü meraya götürdü. Hayvanlarla daha fazla vakit geçirdikçe Kıçan her bir ineğin huyunu öğrenmeye başladı. Hatta onlarla, sanki kendisine arkadaşlık ediyorlarmış gibi konuşuyordu.

Sovyetli öğrencilerin simgesi olan kırmızı öncü fularını boynuna takan Kıçan, ilk çalışma gününün ardından gururla geri döndü. İzakul, kolhozda çoban olarak yaptığı işin karşılığında kendisine maaş ödeneceğine de söz vermişti.

**Çobanlığın Sorumluluklarını Öğrenmek** Kıçan geç saatlere kadar uyumayı çok sevmesine rağmen her sabah daha erken kalkmaya çalışıyordu. Akşamları arkadaşlarıyla oyun oynayarak vakit geçiriyordu. Buna rağmen çoğu sabah güneş doğarken uyanmış, işinin başına geçmeye hazır olmuş oluyordu. Her sabah inekleri toplamak için ev ev dolaşıyordu. Kadınlar, hayvanları ona teslim etmeden önce genellikle ineklerini sağıyorlardı. Kıçan'ın gayretini ve çalışkanlığını övüyorlardı. Diğer çocuklar hâlâ uyurken onun çoktan işe koyulmuş olmasını takdir ediyorlardı.

**Atay ile Kerez Kıçan'ı Ziyarete Geliyor** Kıçan inekleri otlatırken arkadaşları Atay ile Kerez sık sık onu ziyarete geliyordu. Bir araya geldiklerinde nehirde yüzyüyorlardı. Kıçan, sürüyü gözetlemesi gerektiğini bilmesine rağmen onlara katılmaktan kendini alamıyordu. Bir gün çocuklar nehirde yüzerken inekleri gözden kaybettiler. Köylülerden Aktan, kaybolan sürüyü ararken Kıçan'a yardım etti. Sonunda inekleri bulduklarında Aktan, Atay ile Kerez'e kızdı. Kıçan'ın dikkatini dağıttıkları ve görevini gerektiği gibi yapmasına engel oldukları için onları azarladı.

**Nehir Kıyısındaki Gizemli Gölge** Sıcak bir gün, inekleri otlatırken Kıçan hem susadı hem de yoruldu. Hayvanlar sıcaktan bitkin düşüp dinlenirken Kıçan nehir kıyısına uzandı. Güneş ışınlarından korunmak için kalpağını yüzünün üzerine çekti. Birden atı ürkererek huzursuzlanmaya başladı. Sanki yakınlarda bir tehlike olduğunu sezmiş gibiydi. Kıçan ayağa kalktı ve su içebilmesi için atını nehre götürmeye çalıştı. Tam o sırada suyun üzerinde bir gölge gördü. Gölge bir insanın silüetine benziyordu ama Kıçan kim olduğunu anlayamıyordu. "Cumaalı, eğer oradaysan çık ortaya!" diye bağırdı Kıçan. "Yüzünü göster!" Ancak ortalıkta kimse görünmedi. Suyun üzerinde beliren gizemli gölgenin kime ait olduğu da anlaşılamadı.

## Kıçan'ın Köydeki Yaşamı ve Yeni Gelişmeler

**Beişeke'den Frunze'den Gelen Mektup** 8 Ağustos 1933'te Cakıp ile Turdukan, Frunze'de bulunan oğulları Beişeke'den bir mektup aldılar. Beişeke, mektubunda devlet görevlisi olarak çalışmak üzere Kırgızistan'ın güneyindeki Celal-Abad bölgesine gönderileceğini yazıyordu. Anne babasını bizzat ziyaret edemeyecek olsa da Sovyet hükümetine sadakatle hizmet edeceğine söz veriyordu.

Cakıp, oğlunun bu göreve atanmasından endişe duyuyordu. Çünkü Sovyet yönetimine karşı savaşılan silahlı Basmacı grupları güney bölgelerinde hâlâ faaliyet gösteriyordu. "Merak etme," dedi Turdukan. "Oğlumuzun Sovyet hükümeti tarafından bu göreve seçilmesine sevinmeliyiz."

**Yağmurlu Bir Günde Merada** O gün yağmur hiç dinmeden yağıyordu. Kıçan'ın bir gün izin yapıp arkadaşlarıyla vakit geçirebilmesi için Cakıp, inekleri kendisi meraya götürmek istedi. Bektay daha önce birçok kez Kıçan'dan kendisini de yanında götürmesini istemişti. Kıçan ise Bektay'a, kendi atına binerek onunla birlikte gidebileceğini söyledi.

Cakıp, güneye gönderilen Beişeke için hâlâ endişeleniyordu. Oğlunun, ailelerinin yaşadığı Çüy bölgesinde kolhoz başkanı olmasını ummuştu. Ancak Turdukan ile Kıçan, Beişeke'nin başka bir bölgeye gönderilmesini onun kadar dert etmiyor gibiydiler.

**Kıçan ile Bektay Yola Çıkıyor** Yağmur devam ederken komşu kadınlar, ineklerin ne zaman meraya götürüleceğini sormaya başladılar. Bunun üzerine Kıçan ile Bektay, sürüyü otlatmak için birlikte yola çıktılar. At üzerinde ilerlerken Kıçan'ın akli yeniden nehir kıyısında gördüğü gizemli gölgeye takıldı. Gördüklerini köylülere anlatmamış olmaktan pişmanlık duyuyordu. Ancak gördüğü kişinin gerçekten Cumaalı olup olmadığından hâlâ emin değildi. Bir süre sonra bu düşünceyi aklından uzaklaştırdı.

**Kıçan'ın Aklındaki Gölge**Kıçan, öğretmeni Tenti Albanov'u Moskova'da ziyaret etmeyi hayal ediyordu. O zamana kadar Tenti'nin profesör olmuş olacağını düşünüyordu. Kıçan da ona köyde yaşananları, köylüleri ve onların elde ettiği başarıları anlatacaktı. Yine de Kıçan'ın aklını kurcalayan bir şey vardı: Nehir kıyısında gördüğü gizemli gölgeyi bir türlü unutamıyordu.

**Gizemli adam** Gizemli adam, yağmurlu o gün Kıçan'a saldırmayı planlamıştı. Kötü hava yüzünden herkesin evinde kalacağını düşünüyordu. Ancak Kıçan'ı arkadaşı Bektay ile birlikte dışarıda görünce fırsatın elinden kaçtığını anladı ve saldırmaktan vazgeçti. Bu sırada Kıçan ile Bektay birlikte güzel vakit geçiriyorlardı. Okulda yaşadıkları olayları birbirlerine anlatıyor, Rusçayı hangisinin daha iyi konuştuğunu görmek için şakalaşarak yarışıyorlardı. Kıçan gizemli gölgeyi bir daha hiç görmedi.

**Cumaalı'yı Arıyorlar** Kerez ile Atay, öküzlerin çektiği geleneksel ahşap bir kızakla ot toplamaya gönderildiler. Polis Mambetov bu işi, çocuklara yalnızca ot toplayacaklarını söyleyerek ayarlamıştı. Oysa asıl amacı, dağları ve tepeleri gözetlemelerini, Cumaalı'yı görürlerse kendisine haber vermelerini sağlamaktı. Polis bir haftadır Cumaalı'yı arıyordu, ancak henüz onu bulamamıştı.

**Kavun, Karpuz ve Köyde Saç Kesimi** Bu sırada Kıçan, köyde herkesin saygı duyduğu bir çoban olmuştu. Köylüler onun çalışkanlığını ve sorumluluk sahibi oluşunu takdir ediyorlardı. Bir gün Cakıp'ın akrabası Aktan, yanında kavun ve karpuz getirerek Kıçan'ı, Atay'ı ve Kerez'i bunları birlikte yemeye davet etti. O dönemde taze meyve ve sebzeye pek sık ulaşamayan Kırgız göçebeleri için böyle bir ikram büyük bir mutluluk kaynağıydı. Yemekten sonra Aktan, köyde berber dükkânı olmadığı için çocukların saçlarını kendisi kesti ve başlarını tıraş etti.

**Okulların Açılmasına Hazırlık** Okulların açılmasına az kalmıştı. Beişeke de yazdığı mektupta 1 Eylül'e kadar köye uğrayacağını bildirmişti. Kıçan, ağabeyinin gelişini sabırsızlıkla bekliyordu. Tahıl hasadı tamamlanmış, göçebeler yazı geçirdikleri yaylalardan köylerine dönmeye başlamışlardı. Aileler çocuklarını okula hazırlamakla meşguldü; kitap, defter, kalem ve diğer okul malzemelerini satın alıyorlardı. Yaz boyunca süren yoğun çalışmanın ardından köy yeniden alışılmış düzenine kavuşuyordu. Çocuklar da sınıf arkadaşlarıyla buluşmayı ve yeni ders dönemine başlamayı dört gözle bekliyorlardı.

**Gençlerin Emeği Ödüllendiriliyor** İzakul, Kıçan'ı, Atay'ı ve Kerez'i makamına çağırdı ve yaz boyunca yaptıkları işler için onlara teşekkür etti. Her birine kitap, defter, kalem ve boya kalemleriyle dolu büyük bir çanta verdi. Ardından Atay ile Kerez'e o günkü ot toplama işlerinin tamamlandığını söyledi ve kızığı öküzlerle birlikte geri götürmelerini istedi. Kıçan'ın ineklerini bundan sonra Aktan devralacaktı. Kıçan, en sevdiği yemyeşil otlakta bir gün daha çobanlık yapmak istedi. İzakul da bu isteğini kabul etti. Kıçan, hâlâ dağlarda saklanan Cumaalı'yı da sordu. İzakul, onun yakında yakalanacağına söz verdi. Ardından çocuklara yeni öğretmenlerinin kimler olacağını anlattı.

### **Okulun Açılmasına Dört Gün Vardı**

**Kıçan'ın Çobanlık Yaptığı Son Gün** Kıçan'ın yaz boyunca çalıştığı son gündü. Her şey ona her zamankinden daha güzel görünüyordu. Gökyüzü masmaviydi, güneşin ılık ışıkları tepeleri aydınlatıyordu. İnekler

sakince otlarken Kıçan, Sovyetler Birliği'nin dört bir yanını gezmeyi, uzak bölgelerini görmeyi ve köyünün dışındaki dünyayı tanımayı hayal ediyordu. Atı yanı başında duruyor, kırların tanıdık sesleri içini sevinçle dolduruyordu. Her şey güzel, her şey umut verici görünüyordu. Kıçan, bu huzurlu günün birazdan korkunç bir kâbusa dönüşeceğini habersizdi.

**Tek Gözlü Cumaalı Ortaya Çıkıyor** Kıçan, arkasındaki uzun otların arasından bir hışırtı duydu. Atı da bir tehlike sezmiş gibi ürkererek geri çekildi, kulaklarını tedirginlikle oynattı. Kıçan arkasına döndüğünde olduğu yerde donakaldı. Karşısında, dağlarda saklanan kaçak Cumaalı duruyordu. Tek gözlü adam, güçlü eliyle atın dizginlerini kavrayıp hayvanı kontrolü altına aldı. "Ne istiyorsun benden, Cumaalı?" diye sordu Kıçan, korkusunu belli etmemeye çalışarak. "Bırak atımı! Yoksa köylüleri yardıma çağırırım!"

**Cumaalı'nın İsteği** "Kalpağını, atını ve şu benekli kahverengi ineği bana vereceksin!" diye buyurdu Cumaalı. Kıçan, adamın kolhozun hayvanlarını çalmak istediğini anlamıştı. Korkudan içi daralsa da kendisine emanet edilen hayvanları vermeyi reddetti. "Bu hayvanlar kolhozun! Sana vermem!" diye karşı çıktı Kıçan. "Onlara dokunamazsın!"

Cumaalı'nın yüzü öfkeden gerildi. İri elleriyle Kıçan'ı yakalayıp attan aşağı çekti. Kıçan kurtulmak için çırpınıyor, tekmeler atıp debeleniyordu. Kaçabilmek umuduyla çoban değneğini Cumaalı'nın başına vurdu. Ama adam ondan çok daha güçlüydü. Kıçan'ı yere yatırıp kıpırdamayacak hâle gelene kadar bastırdı.

**Meradaki Saldırı** Cumaalı cebinden büyük bir bıçak çıkarıp yerde yatan Kıçan'a doğrulttu. "Hayvanları şimdi verecek misin?" diye sordu. "Hayır!" diye bağırdı Kıçan. "Onları sana vermeyeceğim!" Kıçan'ın karşı koyması Cumaalı'yı çileden çıkardı. Adam birden bıçağıyla çocuğa saldırdı ve onu defalarca bıçakladı. Kıçan'ın çığlıkları meranın sessizliğini bozdu. "Bu da Kapsalang'la Mairik'in intikamı!" diye öfkeyle bağırdı Cumaalı. Kıçan, kanlar içinde otların üzerine yığıldı. Tepelerde bulutlar toplanıp güneşi kapattıkça gökyüzü de kararmaya başladı. Sanki doğa bile bu korkunç olayın yasını tutuyordu. Kıpırdayacak hâli kalmayan Kıçan, tekrar tekrar yardım istedi. "Yardım edin! Ne olur, yardım edin!"

**Aktan Çıgıllıkları Duyuyor** Köyün sulama suyuyla ilgilenen Aktan, yakınlardaki tarlalardan gelen çaresiz bir çığlık duydu. Sesinden kötü bir şey olduğunu anladı. O gün kolhozun hayvanlarını Kıçan'ın otlattığını hatırlayınca hemen meraya doğru koştu. Nehre yaklaştığında Cumaalı'nın kaçtığını gördü. Katilin yeniden dağlara sığınıp izini kaybettirmesine engel olmak için peşine düştü. Nehir ikisinin arasında akıp gidiyordu. Cumaalı karşı kıyıya geçerken Aktan elindeki çapayı savurup ona vurmaya çalıştı, ama iskaladı. Cumaalı dönüp büyük bıçağını kaldırdı. "Bir adım daha atarsan seni öldürürüm!" diye tehdit etti.

**Korkunç Haber Köye Ulaşıyor** Cumaalı kaçıp kurtuldu. Korkudan ürkmüş atına birkaç kez vurarak onu daha hızlı gitmeye zorladı. Aktan artık onu durduramazdı. Bunun üzerine Kıçan'ın çığlıklarının kesildiği meraya geri döndü. Gördüğü manzara karşısında dehşete kapıldı. Kıçan otların arasında yatıyordu. Ağır yaralıydı ve her yanı kana bulanmıştı. Aktan hemen yardım çağırıyordu. Korkunç haber kısa sürede meradan köye yayıldı. Köylüler korku ve üzüntü içinde kaldılar. Huzurla başlayan gün felaketle sona ermişti. Çok geçmeden bütün köy, Cumaalı'nın yaptıklarını öğrenecekti.

**Köylüler Cumaalı'yı Aramaya Çıkıyor** Haber köye ulaşır ulaşmaz insanlar Cumaalı'yı aramak için harekete geçti. Elleri balta, çapa, kürek, tüfek, dirgen ve bulabildikleri başka aletleri alıp kaçağın gitmiş olabileceği yerlere doğru aceleyle yola koyuldular. İçlerini öfke ve korku kaplamıştı. Cumaalı, kolhozun hayvanlarını özenle koruyan bir çocuğa saldırmıştı. Bu sırada köylüler Cakıp'ın evinde toplandı. Evin içini ağır bir kaygı ve üzüntü kaplamıştı. Kıçan'ın anne babası, arkadaşları ve akrabaları, onun hayatta kalmasını umut ederek endişeyle bekliyordu.

**Kıçan Başına Gelenleri Anlatıyor** Polis Mambetov ile Izakul, Cakıp'ın evine geldi. Köylüler onlara yol açmak için kenara çekildi. İçeride Kıçan ağır yaralı yatıyordu; ailesi ve arkadaşları başında toplanmıştı. Mambetov ne olduğunu sorunca Kıçan gözlerini yavaşça açtı. Birkaç yudum su içtikten sonra annesinden kırmızı öncü fularını göğsünün üzerine koymasını istedi. Mambetov eğilip Kıçan'ın alnından öptü. "Canım oğlum, doktorlar birazdan gelecek," dedi onu teselli etmeye çalışarak. Ardından Kıçan'a ne olduğunu sormaya başladı. Kıçan, dayanılmaz acılar çekmesine rağmen gördüğü ve yaşadığı her şeyi baştan sona anlattı.

**Cumaalı Suçunu İnkâr Ediyor** Birden Cumaalı'nın yakalandığı haberi geldi. Adamı polisin karşısına oturtular. Cakıp öfkesine hâkim olamıyordu. Oğlunu neredeyse öldüren adamı karşısında görünce kendini tutamadı ve Cumaalı'ya bir tekme attı. Mambetov hemen herkesi sakin olmaya çağırdı, ardından tutukluya dönüp sordu:“Bu çocuğu neden yaraladın?” “Ben yapmadım,” diye karşılık verdi Cumaalı, masum görünmeye çalışarak. “Ben sadece bir dilenciyim.”Kıçan, kalan son gücünü toplayıp su bardağına uzandı ve bardağı Cumaalı'ya fırlattı.“Yalancı!” diye bağırdı.Odadaki herkes sustu.

**Kıçan'ın Son Sözleri** Gece çökmüştü. Ay karanlık gökyüzünde asılı duruyor, neredeyse kan kırmızısı görünüyordu. Evlerin çatılarının üzerinde tek bir yıldız bile yoktu. Cakıp'ın evinde ailesi ve arkadaşları, yürekleri korkuyla dolu bir hâlde Kıçan'ın başında bekliyordu.

Kıçan polise döndü. “Polis amca, şu kâğıdı imzalamama izin ver,” diye fısıldadı. Son gücünü toplayıp adını yazdı: Cakıp oğlu Kıçan. Bu son imzası, gösterdiği cesaretin ve yaptığı fedakârlığın bir hatırası olarak kaldı. Ardından gözlerini bir daha açmamak üzere kapattı. İki ya da üç doktor kısa süre sonra eve ulaştı, ama artık çok geçti. Kıçan'ı kurtaramadılar. Okulun açılmasına yalnızca dört gün kalmıştı. Yeniden okula gitmeyi ve Sovyetler Birliği'ni baştan başa gezmeyi hayal eden Kıçan'ın artık sınıfına dönemeyeceğini, çok sevdiği arkadaşlarını bir daha göremeyeceğini düşünmek kimsenin içine sığmıyordu.

## KARAKTER ANALİZİ

### Kıçan

Kıçan, yaşadığı zorluklara rağmen doğru bildiğinden vazgeçmeyen, haksızlık karşısında sessiz kalmayan bir insandır. Hayatını kolaylaştıracak yolu seçmek yerine, inandığı değerleri korumaya çalışır. Köyde yaşanan olaylar karşısında gösterdiği tavır, onun yalnızca kendisini düşünen biri olmadığını ortaya koyar. Başkalarının baskısı altında kalmadan karar vermesi, çevresindeki insanlardan ayrılmasını sağlar. Ancak Kıçan'ın yolu her zaman kolay olmaz. Düşüncelerini açıkça dile getirmesi, onu bazı insanlarla karşı karşıya getirir. Yine de yaşananlar karşısında geri adım atmaz. Onun kişiliğini anlamak için cesaretine, dürüstlüğüne, sorumluluk duygusuna ve kararlarının arkasında durmasına bakmak gerekir.

*Cesur* Kıçan, haksızlık karşısında susmayan ve düşüncelerini açıkça dile getiren biridir. Çevresindeki insanlar karşı çıkacak diye doğru bildiğini söylemekten çekinmez. Özellikle köyde yaşanan sorunlarda kendi çıkarını düşünerek sessiz kalmak yerine, olayların üzerine gitmeyi seçer. Bunun kendisine sorun çıkarabileceğini bilse de geri durmaz. Onun cesareti, tehlikeden korkmamasıyla sınırlı değildir; asıl cesareti, başına gelebilecekleri düşünmesine rağmen inandığı şeyleri savunmasıdır. Bu tavrı yüzünden herkesle anlaşamaz, hatta karşısına güçlü insanlar çıkabilir. Buna rağmen Kıçan, korkunun kararlarını belirlemesine izin vermez.

*Dürüst* Kıçan için doğruluk, yalnızca yalan söylememek anlamına gelmez. O, insanların yaptıklarını olduğu gibi dile getirmeye ve haksızlıkları gizlememeye çalışır. Bir olay karşısında susmak kendisi için daha kolay olsa bile gerçeği saklamayı doğru bulmaz. Bu nedenle çevresindeki bazı insanlarla anlaşmazlık yaşar. Çünkü herkes onun gibi açık konuşmayı istemez; kimi kendi çıkarını korumak, kimi de yaptıklarının ortaya çıkmasını önlemek ister. Kıçan ise başkalarının hoşuna gitmese bile düşüncesini söylemekten kaçınmaz. Onun dürüstlüğü, insanlarla ilişkilerini zaman zaman zorlaştırsa da kendisine duyduğu saygıyı korumasını sağlar.

*Sorumlu* Kıçan, karşılaştığı sorunları görmezden gelip kendi hayatına bakmayı seçmez. İçinde yaşadığı toplulukta olup bitenleri önemser ve gerektiğinde sorumluluk almaktan kaçınmaz. Ona göre bir yanlışın farkında olup hiçbir şey yapmamak da doğru değildir. Bu yüzden olaylar karşısında yalnızca konuşmakla yetinmez; elinden geldiğince çözüm bulmaya çalışır. Elbette her sorunu tek başına çözmesi mümkün değildir. Üstelik sorumluluk alması bazen kendisini zor durumda bırakır. Yine de başkalarının yaşadıklarına kayıtsız kalmaz. Kıçan'ın bu yönü, onun yalnızca kendi çıkarlarını düşünen biri olmadığını, çevresindeki insanlara ve yaşadığı yere karşı da kendini sorumlu hissettiğini gösterir.

*Kararlı* Kıçan bir konuda karar verdiğinde başkalarının baskısıyla kolayca vazgeçmez. Önüne engeller çıksa da inandığı düşünceleri savunmayı sürdürür. Özellikle çevresindeki insanların karşı çıkması, onun kararını hemen değiştirmesine neden olmaz. Ne var ki kararlı olmak, her zaman işlerin yolunda

gitmesini sağlamaz. Kıçan da zaman zaman zorluklarla karşılaşır ve yaptığı seçimlerin sonuçlarına katlanmak zorunda kalır. Buna rağmen başkalarının istediği gibi davranmak uğruna kendi düşüncelerinden vazgeçmez. Onun bu özelliği, güçlü bir iradeye sahip olduğunu gösterir. Kıçan için önemli olan, herkesin onayını almak değil, doğru olduğuna inandığı yolda ilerlemektir.

## **Mairık Molla**

Mairık Molla, olaylar karşısında kendi çıkarını ön planda tutan ve bunu korumak için farklı yollara başvuran bir kişidir. İnsanlarla ilişkilerinde her zaman açık davranmaz; zaman zaman sözlerini ve davranışlarını kendi işine gelecek biçimde kullanır. Bu tutumu, çevresindekilerin ona güvenmesini zorlaştırır. Onun için önemli olan yalnızca bir işi yapmak değil, o işten nasıl bir kazanç sağlayacağıdır. Bu nedenle başkalarının ihtiyaçlarını ve yaşadığı sıkıntıları kendi çıkarlarının gerisinde bırakabilir. Mairık Molla'yı değerlendirirken yalnızca söylediklerine değil, yaptıklarına ve bu davranışların başkalarını nasıl etkilediğine de bakmak gerekir.

*Çıkarıcı* Mairık Molla, olaylara çoğu zaman kendisine ne kazandıracağı açısından bakar. Bir karar verirken başkalarının neye ihtiyaç duyduğundan çok, bu durumdan nasıl yararlanabileceğini düşünür. Bu yaklaşım, insanlarla kurduğu ilişkileri de etkiler. Birine yardım ediyor gibi görünse bile davranışlarının ardında kendi çıkarını gözetmesi, ona duyulan güveni zedeler. Özellikle insanların zor durumda olduğu zamanlarda onların sıkıntılarını anlamak yerine kendi hesabını yapması, bencil yanını ortaya çıkarır. Herkesin kendi çıkarını düşünmesi mümkün olsa da Mairık Molla'nın sorunu, bunu başkalarının hakkını ve ihtiyaçlarını göz ardı edecek kadar ileri götürmesidir.

*Kurnaz* Mairık Molla, istediğini elde etmek için olayları kendi lehine çevirmeye çalışır. Her şeyi doğrudan söylemek yerine, bazen sözlerini dikkatle seçer ve karşısındaki insanın durumundan yararlanır. Böylece dışarıdan bakıldığında kendisini haklı gösterebilir ya da sorumluluğu başkasının üzerine bırakabilir. Ancak bu tür davranışlar, sorunları gerçekten çözmekten çok kendi konumunu korumaya yarar. Kurnazlığı, insanların ne düşündüğünü ve hangi koşullarda nasıl davranabileceğini hesaba katmasında görülür. Ne var ki bir insanın her durumda kendi hesabını yapması, çevresindekilerle arasındaki güveni zedeler. Mairık Molla da kısa vadede istediğini elde etse bile bu tutumuyla insanların kendisine kuşkuyla yaklaşmasına neden olur.

*İkiyüzlü* Mairık Molla'nın davranışlarıyla söyledikleri her zaman birbiriyle uyuşmaz. İnsanların karşısında farklı, kendi çıkarı söz konusu olduğunda ise başka türlü davranabilir. Bu durum, onun gerçek düşüncelerini anlamayı zorlaştırır. Bir yandan kendisini doğru ve haklı göstermeye çalışırken diğer yandan kendi yararına olan seçimleri yapabilir. Böyle davrandığında çevresindeki insanlar onun sözlerine güvenmekte zorlanır. Çünkü bir insanın söyledikleriyle yaptıkları arasındaki fark büyüdükçe ona duyulan güven azalır. Mairık Molla'nın ikiyüzlü tutumu da ilişkilerinde bu sorunu yaratır. İnsanlar onun ne söylediğinden çok, işine geldiğinde nasıl davrandığına bakmaya başlar.

## **Cumaalı**

Cumaalı, olaylar karşısında sert davranan ve kendi isteklerini başkalarının haklarından üstün tutan bir kişidir. Onun davranışlarında öfke, hırs ve başkalarına karşı duyarsızlık öne çıkar. Özellikle kendi çıkarlarının tehlikeye girdiğini düşündüğünde daha da sertleşir. Başkalarının yaşadığı sıkıntıları anlamaya çalışmak yerine çoğu zaman kendi istediğinin gerçekleşmesine odaklanır. Bu tutum, çevresindeki insanlarla arasındaki sorunları büyütür. Cumaalı'nın kişiliğini belirleyen özellikler yalnızca öfkeli olması değildir; aynı zamanda elindekilerle yetinmemesi ve geçmişte yaşananları kolay kolay geride bırakamamasıdır. Bu yüzden davranışları, çevresindekiler üzerinde ağır sonuçlar doğurabilir.

*Acımasız* Cumaalı, kendi isteğini gerçekleştirmek uğruna başkalarının zarar görmesini önemsemeyen bir tavır sergiler. Karşısındaki insanın ne yaşadığını ya da davranışlarının onu nasıl etkileyeceğini düşünmek yerine, istediği sonuca ulaşmaya odaklanır. Bu nedenle kararları başkalarının hayatını zorlaştırabilir. Bir insanın güçlü olması, başkalarına karşı sert davranmasını haklı çıkarmaz. Cumaalı ise zaman zaman bu ayrımı gözetmez ve kendi gücünü başkaları üzerinde baskı kurmak için kullanır. Onun

acımasızlığı, yalnızca öfkeli olduğu anlarda ortaya çıkmaz; başkalarının sıkıntılarını önemsememesinde de kendini gösterir. Bu tutumu, insanların ona yaklaşmasını zorlaştırır ve aralarındaki düşmanlığı derinleştirir.

*Açgözlü* Cumaalı, sahip olduklarıyla yetinmekte zorlanan ve daha fazlasını isteyen bir kişidir. Kendi kazancını artırmaya çalışırken başkalarının hakkını gözetmeyebilir. Bu nedenle onun istekleri yalnızca kendisini ilgilendiren bir mesele olmaktan çıkar ve çevresindeki insanlarla sorun yaşamasına yol açar. Açgözlülük, bir şeylere sahip olmayı istemekten farklıdır; insanın kendi isteğini başkalarının ihtiyaçlarından üstün tutmasıdır. Cumaalı'nın davranışlarında da bu yön öne çıkar. Elindekini korumak ya da daha fazlasını elde etmek için başkalarını zor durumda bırakması, onun hırsının sınır tanımadığını düşündürür. Sonunda bu tutum, kendisine kazanç sağlamak yerine çatışmaları artırır ve insanlar arasındaki güveni ortadan kaldırır.

*Kinci* Cumaalı, kendisine yapılanları kolayca unutmayan ve geçmişte yaşanan anlaşmazlıkları içinde tutan biridir. Bir sorun ortaya çıktığında onu geride bırakıp yoluna devam etmek yerine, yaşananları yeniden gündeme getirebilir. Böylece eski anlaşmazlıklar zamanla daha büyük çatışmalara dönüşür. Kinci davranmak, insanın yalnızca kendisini yıpratmaz; karşısındaki kişilerin de huzurunu bozar. Cumaalı'nın geçmişte yaşananlara takılı kalması, olayları daha sakın değerlendirmesini zorlaştırır. Öfkesini bir kenara bırakıp çözüm aramak yerine, karşılık vermeye yöneldiğinde sorunların büyümesine neden olur. Bu nedenle onun intikam duygusu, ilişkilerini düzeltmek yerine insanlar arasındaki düşmanlığı besler.

### **Tenti Albanov**

Tenti Albanov, bilgisi, deneyimi ve insanlara yaklaşımıyla çevresindekilere ayrılan bir kişidir. İnsanların karşılaştığı sorunlara yalnızca kendi açısından bakmaz; onların ne yaşadığını anlamaya ve ihtiyaç duyduklarında destek olmaya çalışır. Bildiklerini kendisine saklamak yerine başkalarıyla paylaşması, çevresindeki insanların ondan yararlanmasını sağlar. Tenti'nin önemi yalnızca bilgili olmasından kaynaklanmaz. Asıl değerli yanı, sahip olduğu bilgiyi insanlara yardımcı olmak için kullanmasıdır. İnsanlara yol gösterirken onları küçümsememesi ve kendi kararlarını verebilmeleri için desteklemesi, ona duyulan saygıyı artırır. Bu yönleriyle Tenti Albanov, çevresindekilere hem bilgisiyle hem de davranışlarıyla örnek olan bir kişidir.

*Bilgili* Tenti Albanov, sahip olduğu bilgi ve deneyim sayesinde karşılaştığı olayları daha iyi değerlendirebilen biridir. Sorunları yalnızca görünen yönleriyle ele almak yerine, nedenlerini anlamaya çalışır. Bu yaklaşımı, başkalarının da olaylara farklı açılardan bakmasına yardımcı olur. Ancak onu değerli kılan, bildiklerini başkalarından üstün olduğunu göstermek için kullanmamasıdır. Bilgisini paylaşır ve insanların anlamadıkları konularda onlara yardımcı olur. Böylece öğrendiklerinin yalnızca kendisine fayda sağlamasıyla yetinmez. Tenti'nin bilgili oluşu, çevresindeki insanların ona danışmasını sağlar. İnsanlar onun deneyimlerinden yararlanarak kendi kararlarını daha bilinçli biçimde verebilirler.

*Yardımsaver* Tenti Albanov, başkalarının sıkıntılarına kayıtsız kalmayan ve ihtiyaç duyduklarında onlara destek olmaya çalışan biridir. Yardım etmek onun için yalnızca bir iyilik yapıp kenara çekilmek anlamına gelmez; karşısındaki insanı dinlemek ve neye ihtiyacı olduğunu anlamak da önemlidir. Bu nedenle insanlarla kurduğu ilişkilerde anlayışlı davranır. Birinin zor durumda olduğunu gördüğünde onu küçümsemek ya da suçlamak yerine elinden geleni yapmaya çalışır. Bu yaklaşımı, çevresindeki insanların kendilerini daha güvende hissetmelerine yardımcı olur. Tenti'nin yardımsaverliği, sahip olduğu bilgi ve deneyimi başkalarının yararına kullanmasında da görülür. İnsanlara destek olması, onun çevresinde saygı duyulan biri olmasını sağlar.

*Yol gösterici* Tenti Albanov, çevresindeki insanlara yalnızca yardım etmekle kalmaz, karşılaştıkları sorunları kendi başlarına çözebilmeleri için de destek olur. Onlara ne yapmaları gerektiğini zorla kabul ettirmek yerine, düşüncelerine ve seçeneklerine değerlendirmelerine yardımcı olur. Böylece insanlar yalnızca onun söylediklerini uygulamakla kalmaz, kendi kararlarını verme konusunda da deneyim kazanırlar. Tenti'nin yol gösterici olması, her sorunun cevabını bildiği anlamına gelmez. Önemli olan, deneyimlerini paylaşması ve başkalarının önünü görmesine yardımcı olmasıdır. Bu tutumu, özellikle zor zamanlarda insanların kendilerine güvenmelerini sağlar. Tenti Albanov, bilgisi ve anlayışlı yaklaşımıyla çevresindekilere örnek olur.

## TEMALAR

### Toplum

#### **Eğitim: Eğitim ve Toplumsal Değişim**

Şükürbek Beişenaliev'in *Kıçan* adlı eserinde eğitim, insanların hayatını değiştiren ve köydeki eski alışkanlıkların sorgulanmasını sağlayan önemli bir unsur olarak karşımıza çıkar. Sovyet döneminde açılan okullar sayesinde çocuklar eğitim görmeye başlar, yetişkinler de okuma yazma öğrenme fırsatı bulur. Ancak köyde herkes bu yenilikleri aynı şekilde karşılamaz. Bazıları eğitimin insanlara yeni kapılar açacağına inanırken bazıları da yeni düşüncelerin gelenekleri değiştirmesinden ve kendi güçlerini kaybetmekten korkar. Yazar, Kıçan'ın ve çevresindeki insanların yaşadıkları üzerinden eğitimin yalnızca okulda ders öğrenmekten ibaret olmadığını anlatır. Okuma yazma bilmek, insanın günlük hayatını kolaylaştırdığı gibi çevresinde olup bitenleri anlamasına ve kendi kararlarını vermesine de yardımcı olur.

Kıçan, okulda öğrendiklerini evde de kullanır. Babası Cakıp'a okuma yazma öğretir ve onun gazeteyi kendi başına okuyabilmesini sağlar. Cakıp, oğlunun öğrendikleriyle gurur duyar. Öğretmen Tenti Albanov'a teşekkür etmesi de eğitimin aile içinde nasıl karşılık bulduğunu gösterir. Kıçan'ın öğrendikleri yalnızca babasına yardımcı olmakla kalmaz; kendisinin de sorumluluk alabilen, işini bilen bir genç olarak yetişmesine katkıda bulunur. Kolhozun hayvanlarını korumak için gösterdiği çaba, onun öğrendiklerini davranışlarına da yansıttığını ortaya koyar.

Eğitim, köydeki yetişkinlerin işine de yarar. Kerez, kolhozda büro işlerini yapabilmesi için Kap-salang'a Latin alfabesini öğretir. Çocuklar, okuma yazma öğrenen köylülere ulaştırmak üzere *Kızıl Kırgızistan* gazetesini dağıtır. Böylece insanlar hem okuyup yazmayı öğrenir hem de ülkede olup bitenlerden haberdar olur. Asılgül'ün çobanlara okuma yazma öğretmekle görevlendirilmesi de kızların köy yaşamında üstlenebileceği rollere dair yeni bir anlayışın geliştiğini gösterir.

Fakat Mairık Molla, eğitime bu gözle bakmaz. Ona göre Sovyet okulu çocukların ahlakını bozmaktadır. Kıçan'ın zenginlerin ve mollaların Sovyet yönetimi tarafından nasıl görüldüğünü anlatması üzerine öfkelenmesi de tesadüf değildir. Gençler okuyup öğrendikçe eski düşünceleri sorgulamaya başlar. Mairık ise bu değişimin kendi saygınlığını ve etkisini azaltacağından korkar. Böylece eğitim, köyde yalnızca bilgi edinmenin değil, eski otoriteyle yeni düşünceler arasındaki mücadelenin de bir parçası hâline gelir.

Eserde eğitim, insanlara yeni imkânlar sunarken köydeki ilişkileri de değiştirir. Okuma yazma öğrenenler günlük işlerini daha kolay yapabilir, yeni bilgiler edinebilir ve çevrelerinde olup bitenleri daha iyi anlayabilir. Kıçan ve arkadaşlarının çabaları, eğitimin yalnızca çocukların değil, ailelerin ve bütün köyün hayatına dokunduğunu gösterir.

**Örnek sahne:** Kıçan'ın babası Cakıp'a okuma yazma öğretmesi, eğitimin insan hayatında nasıl bir fark yaratabileceğini gösterir. Kolhoz için çeşitli aletler yapan Cakıp, oğlundan öğrendikten sonra gazeteyi kendi başına okumaya başlar. Öğretmen Tenti Albanov aileyi atölyelerinde ziyaret ettiğinde Cakıp ona teşekkür eder ve Kıçan'ın okulda öğrendikleriyle gurur duyduğunu anlatır. Bu sahnede eğitim, yalnızca bir çocuğun kazandığı başarı olarak kalmaz; aile içinde de karşılığını bulur. Kıçan bildiklerini babasıyla paylaşır, Cakıp ise oğlunun eğitimine daha çok değer vermeye başlar. Böylece öğrenilenler okulun dışına taşar ve günlük hayatın bir parçası olur.

#### **Din: Mairık Molla'nın Dini Kullanarak İnsanlara Baskı Yapması**

Mairık Molla, dini konumunu insanlara yardım etmek için değil, kendi sözünü dinletmek ve çıkarlarını korumak için kullanır. Kendisine karşı gelenlere anlayış göstermek yerine onları korkutur, tehdit eder, hatta döver. Onun için önemli olan insanlara yol göstermek değil, herkesin kendisinden çekinmesini ve istediğini yapmasını sağlamaktır.

Cakıp ağır hastalandığında, akrabası Aktan Mairık Molla'dan onu ziyaret etmesini ister. Ancak Molla, ailenin yoksul olduğunu ve kendisine verecek fazla bir şeyleri bulunmadığını bildiği için önce gitmek istemez. Sonunda eve geldiğinde üç yaşındaki Duyşöke'nin tespihine, değneğine ve sarığına dokunmasına çok öfkelenir. Çocuğu ve annesi Türdükan'ı döver. Ardından, ancak aile genç taylarını kendisine vermeyi kabul ederse onları affedeceğini söyler. Bununla da kalmaz, çocuğun adının Duyşöke yerine Kıçan olmasını ister. Cakıp ile Türdükan, Molla'dan korktukları için söylediklerine boyun eğer. Bu olay, Mairık Molla'nın

insanların çaresizliğinden nasıl yararlandığını ve dini konumunu kendi çıkarları uğruna nasıl kullandığını gösterir.

Kıçan büyüdüğünde de Molla'nın tavrı değişmez. Sovyet okuluna karşı çıkar, çocukların paten kaymasını "şeytan işi" diye niteler. Kıçan okulda sahnelenen bir oyunda molla rolünü oynadığında ise ailesine gidip oğullarının kendisine hakaret ettiğini söyler. Oysa Kıçan yalnızca bir oyunda rolünü canlandırmaktadır. Mairık Molla bunu kabullenemez; sahnedeki canlandırmayı kendisine yapılmış bir saygısızlık olarak görür. Asıl rahatsız olduğu şey, çocukların yeni şeyler öğrenmesi ve eskiden sorgulanmadan kabul edilen düşüncelere karşı çıkmaya başlamasıdır.

Mairık Molla'nın Kapsalang ve Cumaalı ile birlikte kolhozun tahılını çalma ve samanlığını yakma planına karışması da onun nasıl biri olduğunu ortaya koyar. Dini öğütler veren birinin böyle işlere bulaşması, sözleriyle davranışları arasındaki büyük çelişkiyi gözler önüne serer. Beışenaliev, Mairık Molla'nın davranışları üzerinden dini kullanarak insanları korkutan, onlardan çıkar sağlayan ve sahip olduğu gücü kaybetmemek için her yolu deneyen kişileri eleştirir. Molla, insanlara yardım etmesi beklenirken onların yoksulluğunu ve korkusunu kendi yararına kullanan biridir.

**Örnek sahne:** Cakıp ağır hastalandığında Mairık Molla, ailenin kendisine verecek bir şeyi olmadığını düşünerek onu ziyaret etmeyi önce reddeder. Eve geldiğinde küçük Duyşöke'nin eşyalarına dokunmasına öfkelenir; çocuğu da annesini de döver. Aileden genç taylarını ister ve çocuğun adının Kıçan olarak değiştirilmesini şart koşar. Molla'dan korkan Cakıp ile Tükdükan, istemeseler de bu istekleri kabul etmek zorunda kalır. Bu olayda Mairık Molla, dini konumunu insanlara yardım etmek için değil, onları korkutup kendi istediğini yaptırmak için kullanır.

## Politika

### **Çatışma: Kırgızistan'da Yeni Düzene Karşı Çıkanlar ve Onu Benimseyenler**

Şükürbek Beışenaliev, eserinde Sovyet yönetiminin Kırgız köylerinde yarattığı değişimi ve bu değişimin insanlar arasında yol açtığı çatışmaları anlatır. Kolhozların kurulması, okulların açılması, yeni eğlence biçimlerinin yaygınlaşması ve tarımda traktör gibi makinelerin kullanılmaya başlanması, köylülerin alıştığı yaşamı değiştirir. Köylülerin bir kısmı bu yenilikleri daha iyi bir geleceğin başlangıcı olarak görür. Ancak Mairık Molla, Kapsalang ve Cumaalı gibi kişiler için yeni düzen, alıştıkları hayatın ve sahip oldukları gücün ellerinden alınması demektir. Bu yüzden değişime karşı çıkar, eski konumlarını korumaya çalışırlar. Eserdeki çatışmalar, yalnızca eskiyle yeninin karşı karşıya gelmesinden kaynaklanmaz. İnsanların çıkarları, inançları ve gelecekte bekledikleri de bu çatışmalarda önemli rol oynar.

Kapsalang'ın kolhozun kurulmasına gösterdiği tepki, değişime karşı duyulan öfkeyi açıkça ortaya koyar. Ailesinin topraklarına el konulmuştur. Atalarından kalan toprakları artık kullanamayacak olması, Kapsalang'ın içine sindiremediği bir durumdur. Köye traktör geldiğinde diğer köylüler bu yeni makineyi sevinçle karşılar. Onlara göre traktör, tarladaki işleri kolaylaştıracak ve hayatı biraz olsun rahatlatacaktır. Kapsalang ise aynı şekilde düşünemez. Traktöre baktığında aklına ailesinin kaybettiği topraklar gelir. Başkalarının umutla karşıladığı bir yenilik, onun için geçmişte yaşadığı kaybın hatırlatıcısıdır.

Mairık Molla da yeni düzene, özellikle eğitimin yaygınlaşmasına karşı çıkar. Eskiden köyde sahip olduğu saygınlığı ve söz geçirme gücünü kaybetmiştir. Bu nedenle okulu yalnızca bir eğitim yeri olarak değil, kendi otoritesini tehdit eden bir kurum olarak görür. Kıçan, Atay, Kerez ve Asılgül'ün donmuş nehirde birlikte paten kaydığını görünce bu oyunu "şeytan işi" diye niteler. Asılgül'ün erkeklerle birlikte eğlenmesi onu özellikle rahatsız eder. Çünkü onun alıştığı düzende kızların böyle davranması kabul edilemez. Gençlerin daha özgür hareket etmesini ahlaksızlık olarak görür; toplumun değiştiğini ve eski kuralların artık eskisi kadar geçerli olmadığını kabullenemez.

Mairık Molla'nın okula duyduğu tepki bununla da sınırlı kalmaz. Çocuklar ona *Kızıl Kırgızistan* gazetesini getirdiğinde Sovyet yönetiminin bütün zenginlerin mallarına el koymak isteyip istemediğini sorar. Kıçan, yönetimin mollalara ve zenginlere karşı tutumunu açıklayınca Mairık gazeteyi öfkeyle buruşturur. Öğrencilerin zenginlerle mollaları eski düzenin temsilcileri olarak gösteren bir tiyatro oyunu hazırlaması da onu kızdırır. Çünkü oyun, onun gözünde saygın kabul edilen kişileri eleştiriye açık hâle getirir. Mairık ile Kapsalang gösteriye öfkelenirken köylülerin oyunu beğenmesi dikkat çekicidir. Bu durum, köyde herkesin eski düzeni savunmadığını ve yeni düşüncelerin giderek daha fazla ilgi gördüğünü gösterir.

Cumaalı da yeni düzene karşı çıkanlar arasındadır. Ancak onun tavrı, yalnızca eski geleneklere bağlı olmasıyla açıklanamaz. Suç işlerine karışması ve kendi gücünü korumak istemesi de bu tutumunda

etkilidir. Mairık Molla ve Kapsalang ile birlikte Tenti Albanov'a ve öğrencilerine karşı bir plan yapar. Kolhozun samanlığını ateşe verip suçu çocukların üzerine atmayı düşünürler. Öğretmenin verdiği eğitim, gençlerin eski düzeni sorgulamasına ve yeni topluma yaklaşmasına yardımcı olmaktadır. Bu üç adam da bundan rahatsızdır. Artık yalnızca değişimi eleştirmekle kalmaz, değişimin önünü kesmek için harekete geçerler.

Kıçan ile Cumaalı arasında yaşananlar, bu çatışmanın ne kadar ağır sonuçlara yol açabildiğini gösterir. Kıçan, kolhozun hayvanlarını Cumaalı'ya vermeyi reddeder; çünkü hayvanların kolhoza ait olduğunu bilir ve onları korumakta kararlıdır. Cumaalı ise Kapsalang ile Mairık'ın öcünü almak için Kıçan'a saldırır. Kıçan'ın ortak mülkiyeti savunmasıyla Cumaalı'nın kendi çıkarlarını korumaya çalışması arasında belirgin bir karşıtlık vardır. Kıçan, yeni düzeni savunduğu için bedel ödeyen bir karakterdir. Kolhozun mal- larını korumaya çalışırken eski çıkarlarını sürdürmek isteyen kişilerin hedefi hâline gelir. Başına gelenler, toplumsal değişimin herkes tarafından kolayca kabul edilmediğini gösterir. Yeni bir düzen kurulurken yalnızca kurallar ve kurumlar değişmez; bu değişime karşı çıkanlarla onu savunanlar arasında gerçek bir mücadele de yaşanır. Kıçan'ın uğradığı saldırı, bu mücadelenin bedelini bazen sıradan insanların ödediğini ortaya koyar.

Eserde değişimi benimsemenin en önemli yollarından biri eğitimidir. Tenti Albanov yalnızca çocuklara ders vermekle yetinmez. Öğrencileri gazeteleri köylülere ulaştırır, yetişkinlere okuma yazma öğretir. Kerez, kolhozda büro işlerini yapabilmesi için Kapsalang'a Latin alfabesini öğretir. Kıçan da babası Cakıp'ın okuma yazma öğrenmesine yardımcı olur. Cakıp'ın çocukları eğittiği için Tenti'ye teşekkür etmesi, yeni eğitimin aileler içinde de karşılık bulduğunu gösterir. Kapsalang'ın yeni düzene karşı çıkmasına rağmen alfabeyi öğrenmek zorunda kalması ise değişime direnen insanların bile yeni koşullara ayak uydurmak durumunda kaldığını ortaya koyar. Eğitim böylece hem insanların önüne yeni fırsatlar çıkarır hem de köydeki eski alışkanlıkların sorgulanmasını sağlar.

Yine de eserde yeni düzenin gelmesiyle eski geleneklerin bir anda ortadan kalktığı anlatılmaz. Köylüler yeni kurumlara alışmaya çalışırken yıllardır sürdürdükleri bazı inanç ve uygulamaları da devam ettirir. Kıçan, yangınla ilgili suçlamalardan aklandıktan sonra Kımka'nın kötülükleri ve talihsizlikleri uzaklaştırmak için geleneksel bir ritüel yapması bunun bir örneğidir. İnsanlar bir yandan yeni toplumsal düzene katılırken diğer yandan kendilerine tanıdık gelen gelenekleri sürdürür. Dolayısıyla köydeki değişim bir anda gerçekleşmez. Bazı alışkanlıklar yaşamaya devam ederken eski güç ilişkileri ve toplumsal kurallar yavaş yavaş sorgulanmaya başlar.

**Örnek sahne:** Öğrenciler, zenginlerle emekçiler arasındaki çatışmayı anlatan bir tiyatro oyunu hazırlarken Kapsalang ile Mairık Molla buna sert tepki gösterir. Kerez, rolünü prova etmek için molla kılığına girdiğinde Kapsalang hem onu hem de Kerezin kız kardeşi Kanım'ı döver. Asılgül'ün annesi de kızının oyunda yer aldığını öğrenince okula gelir. Kadın, Asılgül'ün gerçekten zengin bir adamın en küçük karısı olarak evlendirileceğini sanmıştır. Bu olaylar, köylülerin bir kısmının tiyatroya ve yeni düşüncelere ne kadar yabancı olduğunu gösterir. Kapsalang ile Mairık, oyunun eski düzeni eleştirmesine öfkelenirken Asılgül'ün annesi sahnede anlatılanlarla gerçek hayatı birbirine karıştırır. Buna karşılık köylülerin gösteriyi beğenmesi, yeni eğlence biçimlerinin de yavaş yavaş kabul gördüğünü gösterir. Aynı olay, köyde değişime direnenlerle yeniliklere açık olanlar arasındaki farkı gözler önüne serer.

## Ahlak

### **Gorunum:** İkiyüzlülük ve Yalan

Cumaalı, Mairık Molla ve Kapsalang, gerçek yüzlerini gizleyip çevrelerindeki kandıran kişilerdir. İnsanların güvenini kazanmaya çalışırken bir yandan da kolhoza zarar veren işlere karışırlar. Kendi çıkarlarını korumak için yalan söyler, yaptıklarını gizlerler. Beişenaliev, bu karakterler üzerinden insanların dışarıdan gördükleri gibi olmayabileceklerini anlatır.

Cumaalı, insanları kandırmayı başaran kişilerin başında gelir. Mairık Molla onu öğrencilerle tanıştırtırken Sovyet yönetimi için savaşmış eski bir Kızıl Ordu askeri olarak anlatır. Başta Kıçan olmak üzere öğrenciler, Cumaalı'yı cesur ve güçlü biri olarak görüp ona hayranlık duyarlar. Ancak Cumaalı'nın bu saygın görüntüsünün ardında bambaşka bir gerçek vardır. Kapsalang ve Mairık Molla'yla birlikte kolhozun tahılını çalar, samanlığın yakılması planına da katılır. Bir zamanlar Sovyet yönetimi için savaşmış bir kahraman gibi tanıtılan Cumaalı, şimdi aynı yönetimin kurduğu kolhoza zarar vermektedir.

Mairık Molla'nın da söyledikleriyle yaptıkları birbirini tutmaz. Bir din adamı olarak insanlara yardım etmesi beklenirken ağır hasta Cakıp'ı ziyaret etmeyi önce reddeder. Eve gittiğinde küçük Duyşöke'yi ve annesi Türdükan'ı döver; ardından aileden bir tay ister ve çocuğun adını değiştirmelerini şart koşar. Daha sonra Cumaalı ve Kapsalang'la birlikte suç işlerine karışır. İnsanlara doğru yolu göstermesi beklenen Molla, dini konumunu kendi çıkarları için kullanır. Başkalarına öğütler verirken kendisinin haksızlık yapması, onun ikiyüzlülüğünü açıkça ortaya koyar.

Kapsalang da yaptıklarını gizlemek için yalan söyler. Çaldığı tahılı saklar ve bunu yalnızca tahılın başka bir yere taşınmasıymış gibi göstermeye çalışır. Kıçan ile Atay kendisine soru sorduğunda ise dostça davranır, hatta onlara buğday ikram eder. Böylece çocukların şüphelerini gidermek ve dikkatlerini başka yöne çekmek ister. Dışarıdan samimi görünse de asıl amacı yaptıklarının ortaya çıkmasını önlemektir.

Bu üç karakter, güvenilir görünmenin dürüst olmak anlamına gelmediğini gösterir. Yalanları ve gizli işleri yüzünden hem köylüler zarar görür hem de masum insanlar suçlanma tehlikesiyle karşı karşıya kalır. Kıçan ve arkadaşları ise saklanan tahılı ortaya çıkararak haksızlıklara karşı dururlar. Davranışlarıyla Cumaalı, Mairık Molla ve Kapsalang'dan ayrılır; doğru bildiklerini söylemekten çekinmezler.

*Örnek sahne:* Cumaalı, öğrencilere eski bir Kızıl Ordu askeri olarak tanıtıldığında Kıçan ve arkadaşları ona hayranlık duyar. Onu cesur, Sovyet yönetimi için savaşmış bir adam olarak tanırlar. Ancak Kıçan daha sonra Cumaalı'nın kolhozun tahıl deposundaki şüpheli davranışlarını fark eder. Ardından onun Mairık Molla ve Kapsalang'la birlikte tahıl çaldığını ve samanlığı yakma planına karıştığını öğrenir. Herkesin gözünde kahraman gibi görünen Cumaalı'nın aslında kolhoza zarar verdiği anlaşılır. Böylece Cumaalı'nın saygın geçmişinin arkasına saklanarak insanların güvenini kazandığı, gerçekte ise kendi çıkarları için hareket ettiği ortaya çıkar.

#### **Fedakarlık: Adalet Uğruna Ödenen Bedel**

Kıçan, haksızlık karşısında sessiz kalmaz. Yanlış gördüğü şeylere karşı çıkar, başkalarının hakkını korumaya çalışır. Ancak karşısındaki kişiler, kendi çıkarları söz konusu olduğunda başkalarına zarar vermekten çekinmez. Kıçan'ın başına gelenler, doğru bildiğinden vazgeçmemenin bazen ne kadar ağır sonuçları olabileceğini anlatır.

Kıçan, Kapsalang'ın kolhozdan çaldığı tahılı sakladığını öğrenince durumu öğretmeni Tenti Albanov'a anlatır. Olanları gizlese kendisi için daha kolay olacağını bilse de buna razı olmaz. Çünkü kolhozun malının çalınması, bütün köylülerin emeğinin çalınması demektir. Kapsalang ve suç ortakları yaptıklarını gizlemeye çalışırken Kıçan gerçeğin ortaya çıkması için uğraşır. Kendi başını belaya sokma ihtimalini düşünse bile gördüğü haksızlığa göz yummaz.

Kolhozun hayvanlarını güderken de aynı şekilde davranır. Bir gün Cumaalı hayvanları çalmak için karşısına çıkar ve Kıçan'dan atını, kalpağını ve kolhoza ait benekli kahverengi ineği ister. Kıçan bunları vermeyi reddeder. Hayvanların kendisine değil, kolhoza ait olduğunu söyler ve onları korumak için direnir. Cumaalı'nın saldırısına uğrayan Kıçan, bu kavga sırasında hayatını kaybeder. Başkalarının hakkını korumak için gösterdiği kararlılık, sonunda kendi hayatına mal olur.

Kıçan'ın davranışları, Cumaalı, Kapsalang ve Mairık Molla'nın tutumuyla tam bir karşıtlık içindedir. Onlar kendi çıkarları için kolhozun malına el uzatırken Kıçan kendisine emanet edilen hayvanları korumak uğruna canını tehlikeye atar. Ölmeden önce adını "Kıçan Cakıp oğlu" diye yazması da dikkat çekicidir. Bu imza, onun kimliğine sahip çıkmasını ve eğitim sayesinde kazandığı özgüveni yansıtır.

Kıçan'ın hikâyesi acı bir sonla biter. Haksızlık yapanlar kendi çıkarlarının peşindeyken o, doğru bildiği şeyden vazgeçmediği için hayatını kaybeder. Beışenaliev, Kıçan'ın yaşadıkları üzerinden dürüstlüğü ve başkalarının hakkını savunmanın önemini anlatır. Aynı zamanda, haksızlığa karşı çıkan insanların bunun bedelini bazen çok ağır ödediğini de hatırlatır.

*Örnek Sahne:* Kıçan, uzun otların arasından bir ses duyunca dönüp bakar. Dağlarda saklanan, tek gözlü kaçak Cumaalı karşısındadır. Cumaalı atının dizginlerini yakalar ve Kıçan'dan kalpağını, atını ve benekli kahverengi ineği ister. Hayvanları çalmak istediğini anlayan Kıçan öfkeyle karşı çıkar:

"Bunlar kolhozun malı, seni şeytan! Hiçbirini sana vermem!"

Cumaalı onu atından aşağı çeker. Kıçan elindeki çoban kamçısıyla karşı koymaya çalışsa da gücü yetmez. Cumaalı bıçağını çıkarıp hayvanları bir kez daha ister. Kıçan yine de geri adım atmaz. Bunun üzerine Cumaalı, Kapsalang ile Mairık Molla'nın intikamını aldığını söyleyerek onu defalarca bıçaklar. Kıçan kanlar içinde yere düşer ve yardım ister. Gökyüzünü kara bulutlar kaplarken Kıçan'ın hayatı da sona ermek

üzeredir. Kolhozun hayvanlarını teslim etmemek için sonuna kadar direnen Kıçan, başkalarının hakkını korurken canından olur.